

URZĄD MARSZAŁKOWSKI
WOJEWÓDZTWA ŚWIĘTOKRZYSKIEGO
Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej

INDEKS ZAGROŻENIA UBÓSTWEM
W WOJEWÓDZTWIE ŚWIĘTOKRZYSKIM
ZA 2015 ROK

Kielce, 2016

SPIS TREŚCI

1. Wstęp.....	3
2. Ubóstwo w świętokrzyskim na tle innych regionów	4
2.1. Ubóstwo w Polsce	6
2.2. Ubóstwo w województwie świętokrzyskim na tle innych regionów.....	10
3. Przestrzenne zróżnicowanie problemu ubóstwa w województwie świętokrzyskim	14
3.1. Metodologia.....	14
3.2. Bezrobocie	16
3.3. Osoby długotrwale bezrobotne	19
3.4. Przeciętne miesięczne wynagrodzenie	19
3.5. Dochody budżetów gmin w przeliczeniu na jednego mieszkańca	21
3.6. Wskaźnik deprivacji lokalnej.....	24
3.6.1 Powiat buski.....	25
3.6.2 Powiat jędrzejowski	25
3.6.3 Powiat kazimierski.....	26
3.6.4 Powiat kielecki.....	26
3.6.5 Miasto Kielce.....	27
3.6.6 Powiat konecki.....	27
3.6.7 Powiat opatowski.....	28
3.6.8 Powiat ostrowiecki.....	28
3.6.9 Powiat pińczowski	29
3.6.10 Powiat sandomierski	29
3.6.11 Powiat skarżyski	30
3.6.12 Powiat starachowicki	30
3.6.13 Powiat staszowski	31
3.6.14 Powiat włoszczowski.....	31
3.7. Wskaźnik długotrwale korzystających z pomocy społecznej.....	32
3.8. Rodziny korzystające z pomocy społecznej z powodu wielodzietności	33
3.8. Rodziny niepełne	34
4. Indeks ubóstwa	35
5. Podsumowanie i wnioski.....	40
5. Spis map, tabel i wykresów	43
6. Aneks.....	45

1. Wstęp

Problem ubóstwa oraz sposoby jego ograniczania zaliczają się do ważniejszych kwestii polityki społecznej krajach należących do Unii Europejskiej. W Polsce działania zapobiegające ubóstwu oraz minimalizacja tego zjawiska należy między innymi do zadań organizacji i instytucji działających w obszarze pomocy i integracji społecznej.

Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej Urzędu Marszałkowskiego Województwa Świętokrzyskiego, realizując ustawowe zadanie dotyczące rozpoznawania przyczyn ubóstwa, od 2011 roku systematycznie dokonuje analizy ubóstwa w regionie. Zebrane dane z 2015 roku posłużyły do opracowania „*Indeksu zagrożenia ubóstwem w województwie świętokrzyskim*”.

Analiza została oparta na wynikach badań realizowanych przez Główny Urząd Statystyczny oraz Wojewódzki Urząd Pracy. Na potrzeby niniejszej analizy z ww. badań wykorzystane zostały dane prezentujące międzyregionalne zróżnicowanie wskaźników ubóstwa oraz innych czynników, które korelują z tym zjawiskiem. W opracowaniu wykorzystano również dane pochodzące z Centralnej Aplikacji Statystycznej (CAS), na podstawie których dokonano analizy wewnątrzregionalnego zróżnicowania skali ubóstwa w poszczególnych powiatach regionu świętokrzyskiego. Na potrzeby analizy wewnątrzregionalnej zbudowany został indeks, w skład którego weszły następujące zmienne: stopa bezrobocia, liczba osób długotrwale bezrobotnych w łącznej liczbie mieszkańców, przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto, dochody budżetów gmin w przeliczeniu na 1 mieszkańca, wskaźnik deprivacji lokalnej – liczba osób, którym przyznano świadczenie pieniężne z pomocy społecznej na 1 000 mieszkańców, wskaźnik długotrwale korzystających z pomocy społecznej, liczba osób w rodzinach wielodzietnych otrzymujących pomoc w łącznej liczbie osób w rodzinach korzystających z pomocy społecznej, liczba osób w rodzinach niepełnych korzystających z pomocy w łącznej liczbie osób w rodzinach otrzymujących pomoc społeczną.

Monitoring zjawiska ubóstwa jest niezbędnym elementem realizacji zadań wynikających z Krajowego Programu Walki z Ubóstwem i Wykluczeniem Społecznym - Nowy Wymiar Aktywnej Integracji, a także Strategii Polityki Społecznej Województwa Świętokrzyskiego na lata 2012-2020.

2. Ubóstwo w świętokrzyskim na tle innych regionów.

Rozdział został opracowany na podstawie danych pochodzących z badań Głównego Urzędu Statystycznego, Departamentu Badań Społecznych i Warunków Życia, Wydział Analiz Przekrojowych, który systematycznie bada i publikuje dane dotyczące zasięgu ubóstwa ekonomicznego, szacowanego na podstawie budżetów gospodarstw domowych, przy uwzględnieniu różnych granic ubóstwa. Opieranie się na kilku granicach spowodowane jest faktem, iż żadna z nich nie została określona w Polsce jako granica urzędowa, a co za tym idzie, analizując problem ubóstwa można opierać się na dowolnie wybranej metodzie badania.

Definiowanie i granice ubóstwa

W metodologii badań nad ubóstwem wyróżnia się cztery podstawowe linie ubóstwa. Trzy z nich opierają się na wybranym mierniku (lub grupie mierników); w ten sposób wyodrębniono linie ubóstwa: bezwzględnego, subiektywnego i relatywnego. Czwarta granica ubóstwa opiera się na wzajemnej metodzie mieszanej, przyjmującej elementy rozwiązań stosowanych w trzech pierwszych miernikach.

Linie ubóstwa bezwzględnego wyznaczane są za pomocą wskaźników takich, jak:

- minimum socjalne,
- minimum egzystencji.

Ubóstwo może być pojmowane w sposób absolutny (brak możliwości zaspokojenia potrzeb uznanych za podstawowe) lub względny (poziom zaspokojenia potrzeb jednostek odnoszony jest każdorazowo do poziomu zaspokojenia potrzeb innych członków społeczeństwa) obiektywny lub subiektywny.

Jeśli mówimy o zasięgu ubóstwa obiektywnego, należy uwzględnić wskaźniki:

- relatywna granica ubóstwa,
- ustawowa granica ubóstwa,
- subiektywna granica ubóstwa (poziom dochodów deklarowany przez badanych jako ledwie im wystarczające).

Granice i obszary ubóstwa określające zakres tego zjawiska wyznaczane są poprzez:

- **minimum socjalne** - granica ostrzegająca przed ubóstwem, która wyznacza granicę niedostatku, określa koszty utrzymania gospodarstw domowych na podstawie „koszyka dóbr” służących do zaspokajania potrzeb bytowo – konsumpcyjnych na niskim poziomie. Przyjęte składniki koszyka wystarczają nie tylko dla podtrzymania życia, lecz do posiadania i wychowania dzieci, a także dla utrzymania minimum więzi

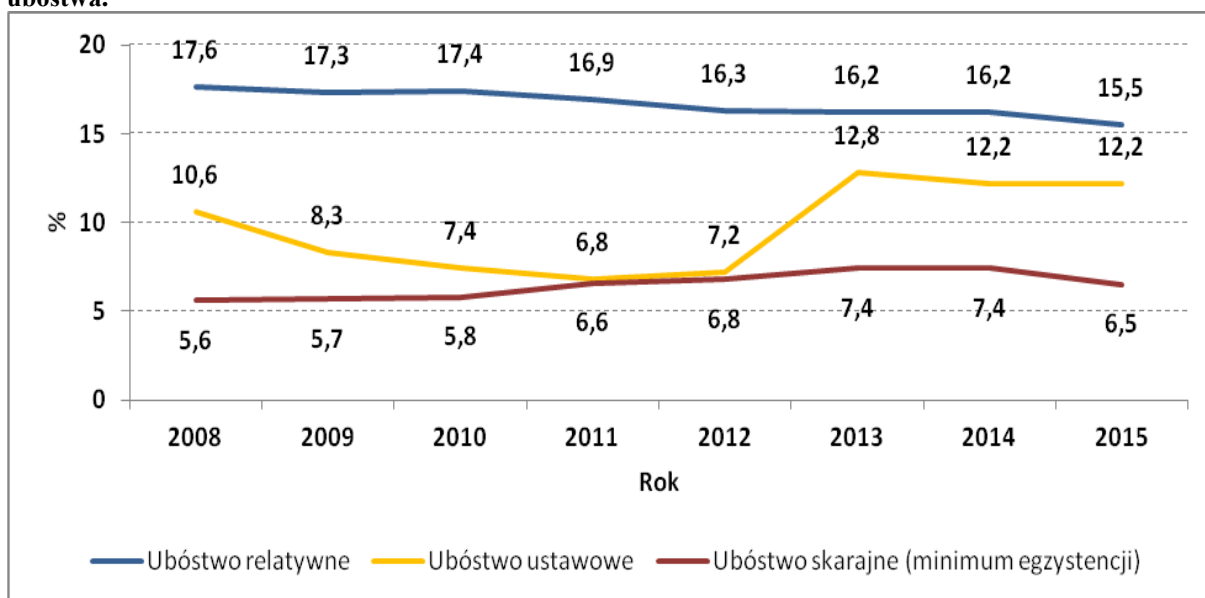
społecznych. Do pierwszej grupy składników zaliczają się wydatki na kształcenie i wychowanie dzieci, na kontakty rodzinne i towarzyskie oraz skromne uczestnictwo w kulturze – jest to więc model zaspokajania potrzeb na poziomie „minimalnego dobrobytu”.

- **minimum egzystencji** – koszyk dóbr niezbędnych do podtrzymania funkcji życiowych człowieka i sprawności psychofizycznej. Uwzględnia jedynie te potrzeby, których zaspokojenie nie może być odłożone w czasie, a konsumpcja niższa od tego poziomu prowadzi do biologicznego wyniszczenia i zagrożenia życia. W skład koszyka wchodzi potrzeby mieszkaniowe i artykuły żywnościowe. Łączny koszt nabycia (zużycia) tych dóbr określa wartość koszyka, która stanowi granicę ubóstwa skrajnego. W Polsce minimum egzystencji szacowane jest od 1995 r. przez Instytut Pracy i Spraw Społecznych. Podobnie, jak w przypadku minimum socjalnego, IPISS ustala wartość koszyka minimum egzystencji oddzielnie dla 6 typów pracowniczych gospodarstw domowych (od rodziny 1-osobowej do 5-osobowej) oraz 2 typów gospodarstw emeryckich (1- i 2- osobowych). Kwota, odpowiadająca wartości koszyka minimum egzystencji, wyznacza granicę ubóstwa skrajnego (absolutnego).
- **ustawową granicę ubóstwa** – kwota zgodnie z ustawą o pomocy społecznej (miesięczny dochód netto w gospodarstwie domowym) uprawnia do ubiegania się o przyznanie świadczenia pieniężnego z pomocy społecznej. Prawo do świadczeń pieniężnych z przysługuje:
 - osobie samotnie gospodarującej, której dochód nie przekracza kwoty 542 złotych (kryterium dochodowe osoby samotnie gospodarującej) oraz osobie w rodzinie, w której dochód na osobę nie przekracza kwoty 456 złotych (kryterium dochodowym na osobę w rodzinie) – kryterium obowiązujące od stycznia do października 2015,
 - osobie samotnie gospodarującej, której dochód nie przekracza kwoty 634 złotych (kryterium dochodowe osoby samotnie gospodarującej) oraz osobie w rodzinie, w której dochód na osobę nie przekracza kwoty 514 złotych (kryterium dochodowym na osobę w rodzinie) – kryterium obowiązujące od października 2015,
- **relatywną granicę ubóstwa** – kwota równa 50% średnich miesięcznych wydatków ogółu gospodarstw domowych w Polsce w stosunku do osiąganych dochodów.

2.1. Ubóstwo w Polsce

Wyniki badania budżetów gospodarstw domowych w Polsce za 2015 r. nie wskazują na radykalne zmiany ocen dotyczących zasięgu ubóstwa ekonomicznego, chociaż na ich podstawie można wnioskować o pewnym ograniczeniu rozmiarów tego zjawiska (wykres 1).

Wykres 1. Zasięg ubóstwa w Polsce w latach 2008 – 2015 według przyjętych w danym roku granic ubóstwa.

*Podstawową miarą oceniającą zasięg ubóstwa jest tzw. stopa ubóstwa, czyli odsetek osób w gospodarstwach domowych, w których poziom wydatków (obejmujących również wartość artykułów otrzymanych bezpłatnie oraz wartość spożycia naturalnego) był niższy od przyjętej granicy ubóstwa.

Źródło: „Zasięg ubóstwa ekonomicznego w Polsce w 2015 r.”, GUS.

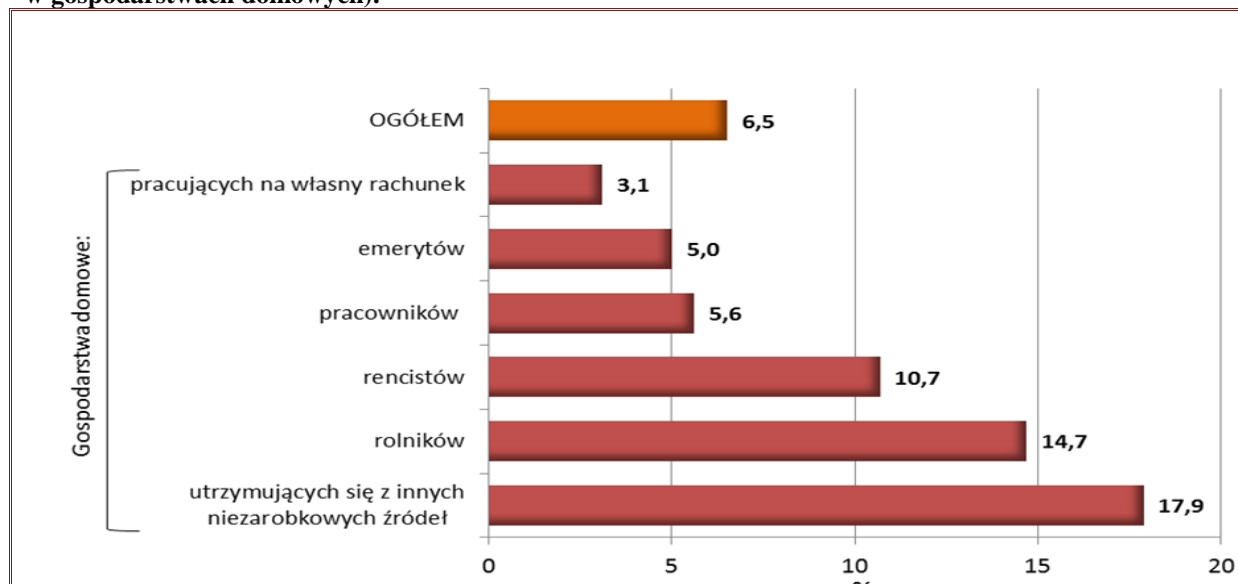
W 2015 r. zaobserwowano niewielki spadek wartości wskaźnika ubóstwa skrajnego oraz wskaźnika ubóstwa relatywnego. W obu tych przypadkach spadek w odniesieniu do 2014 r. nie przekroczył 1 p. proc. (odpowiednio 0,9% i 0,7%). W 2015 r. ubóstwa skrajnego doświadczyła, co piętnasta osoba w Polsce, natomiast ubóstwa relatywnego prawie co szósta osoba (odpowiednio: ok. 7% oraz ok. 16% osób w gospodarstwach domowych). Wskaźnik ubóstwa ustawowego pozostał w latach 2014 – 2015 na tym samym poziomie, osiągając wartość ok. 12%.¹

Zmniejszenie zasięgu ubóstwa w Polsce w 2015 r. dotyczyło większości analizowanych grup ludności. Najbardziej znaczącą poprawę zaobserwowano wśród gospodarstw domowych osób utrzymujących się z niezarobkowych źródeł (innych niż emerytury i renty), wśród rodzin wielodzietnych (z 4 lub większą liczbą dzieci na utrzymaniu) oraz wśród mieszkańców najmniejszych miast, o liczbie ludności nieprzekraczającej 20 tys.

¹ GUS

Zasięg ubóstwa jest wyraźnie zróżnicowany w zależności od grupy społeczno – ekonomicznej, określanej na podstawie przeważającego źródła dochodów (wykres 2).

Wykres 2. Zasięg ubóstwa skrajnego w 2015 r. wg grup społeczno ekonomicznych (% osób w gospodarstwach domowych).

Źródło: „Zasięg ubóstwa ekonomicznego w Polsce w 2015 r.”, GUS.

W najtrudniejszej sytuacji znajdowały się osoby żyjące w gospodarstwach domowych utrzymujących się z tzw. innych niezarobkowych źródeł (stopa ubóstwa skrajnego na poziomie 17,9 %), w tym przede wszystkim w gospodarstwach, których podstawę utrzymania stanowiły świadczenia społeczne inne niż renty i emerytury (ok. 23,2%). Bardziej niż przeciętnie narażeni na ubóstwo byli członkowie gospodarstw domowych rolników (14,7%) oraz gospodarstw utrzymujących się głównie z rent (10,7%). Najniższy odsetek osób zagrożonych ubóstwem odnotowano natomiast w gospodarstwach domowych, których głównym źródłem utrzymania jest praca na własny rachunek – w grupie tej zagrożona ubóstwem skrajnym była co trzydziesta trzecia osoba (3,1%) - tabela 1.

Tabela 1. Zasięg ubóstwa według grup społeczno – ekonomicznych gospodarstw domowych w latach 2012 – 2015.

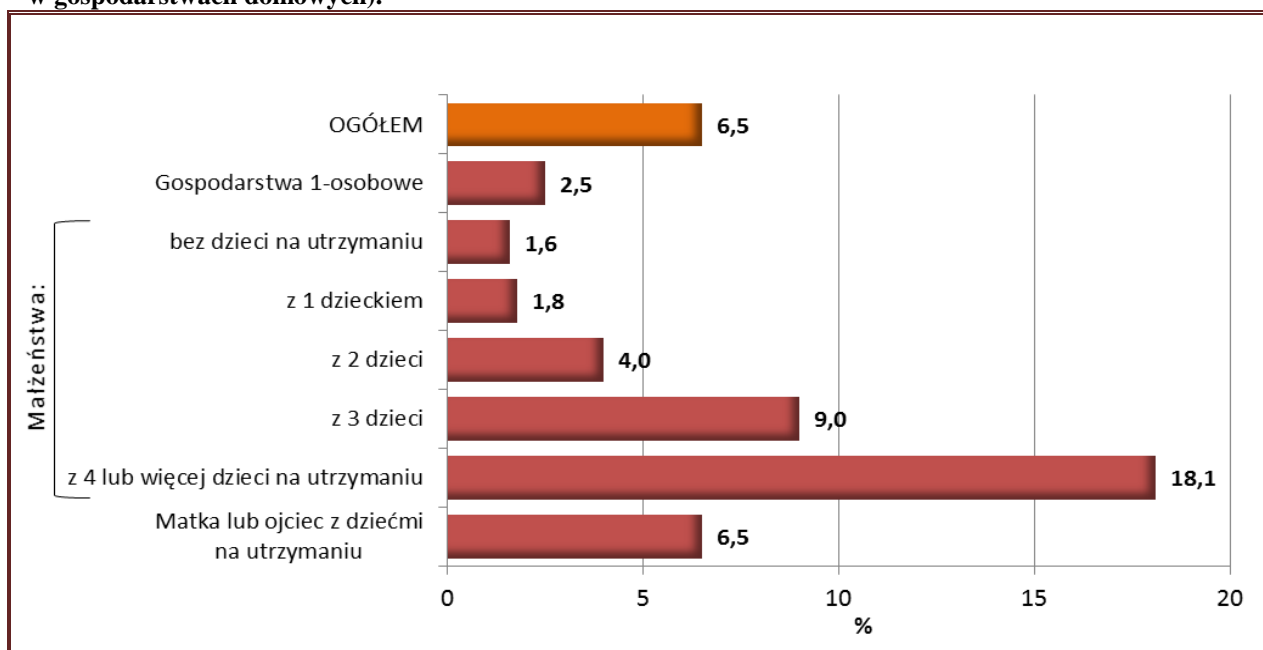
Wyszczególnienie	% osób w gospodarstwach domowych o wydatkach poniżej											
	granicy ubóstwa skrajnego (minimum egzystencji)				relatywnej granicy ubóstwa				ustawowej granicy ubóstwa			
	2012	2013	2014	2015	2012	2013	2014	2015	2012	2013	2014	2015
OGÓŁEM	6,8	7,4	7,4	6,5	16,3	16,2	16,2	15,5	7,2	12,8	12,2	12,2
Grupy społeczno-ekonomiczne gospodarstw domowych												
Pracowników	6,2	6,4	6,5	5,6	15,3	14,9	15,2	14,4	6,9	12,0	11,9	11,7

Rolników	11,1	13,4	12,1	14,7	26,4	26,7	28,0	28,9	12,2	22,8	21,2	25,2
Pracujących na własny rachunek	2,6	3,9	4,1	3,1	7,9	9,2	8,9	8,9	2,6	7,5	6,8	7,0
Emerytów	4,3	4,8	5,8	5,0	11,9	11,4	12,1	11,4	3,6	6,8	7,2	7,3
Rencistów	12,1	13,2	12,5	10,7	25,8	26,3	25,5	23,2	10,7	18,2	17,8	15,9
Utrzymujących się z innych niezarobkowych źródeł	22,6	21,5	21,1	17,9	41,5	39,0	36,2	36,1	24,9	34,6	29,9	30,3

Źródło: „Zasięg ubóstwa ekonomicznego w Polsce w 2015 r.”, GUS.

Ze względu na typ gospodarstwa domowego, najbardziej zagrożone ubóstwem były rodziny wielodzietne. W 2015 r. poniżej minimum egzystencji żyła co jedenasta osoba w gospodarstwach małżeństw z trójką dzieci oraz co szósta osoba w gospodarstwach małżeństw z czworgiem lub większą liczbą dzieci. Osoby tworzące rodziny niepełne były względnie lepszej sytuacji. Wskaźnik zagrożenia ubóstwem skrajnym dla rodzin niepełnych ogółem wyniósł niecałe 7%. Należy jednak podkreślić, iż sytuacja rodzin niepełnych jest zróżnicowana – w przypadku samotnych rodziców z większą liczbą dzieci poziom zagrożenia ubóstwem był wyższy (wykres 3).

Wykres 3. Zasięg ubóstwa skrajnego w 2015 r. wg typów gospodarstw domowych (% osób w gospodarstwach domowych).

Źródło: „Zasięg ubóstwa ekonomicznego w Polsce w 2015 r.”, GUS.

Tabela 2. Zasięg ubóstwa według typów gospodarstw domowych w latach 2012 – 2015.

Wyszczególnienie	% osób w gospodarstwach domowych o wydatkach poniżej											
	granicy ubóstwa skrajnego (minimum egzystencji)				relatywnej granicy ubóstwa				ustawowej granicy ubóstwa			
	2012	2013	2014	2015	2012	2013	2014	2015	2012	2013	2014	2015
OGÓŁEM	6,8	7,4	7,4	6,5	16,3	16,2	16,2	15,5	7,2	12,8	12,2	12,2
1 osobowe	2,4	2,5	2,3	2,5	6,5	6,1	5,5	6,0	2,1	2,6	2,2	2,8
Małżeństwa:												
bez dzieci na utrzymaniu	1,7	1,9	1,8	1,6	5,2	5,3	5,2	5,3	1,0	1,8	1,6	1,7
z 1 dzieckiem	2,5	2,4	2,7	1,8	7,7	6,9	6,4	6,6	2,1	3,9	3,6	3,5
z 2 dzieci	4,2	4,7	4,5	4,0	12,3	12,1	11,2	11,8	4,9	9,9	9,0	9,6
z 3 dzieci	9,8	10,2	11,2	9,0	24,9	23,1	24,1	21,8	13,4	21,8	21,8	20,5
z 4 i więcej dzieci na utrzymaniu ^c	26,6	22,8	26,9	18,1	47,4	46,7	48,3	45,0	32,7	49,8	47,8	46,3
Matka lub ojciec z dziećmi na utrzymaniu	8,1	7,9	5,6	6,5	19,5	20,4	14,5	13,5	9,1	17,7	12,1	11,5

Źródło: „Zasięg ubóstwa ekonomicznego w Polsce w 2015 r.”, GUS.

Wykształcenie jest jednym z najważniejszych czynników różnicujących zagrożenie ubóstwem. Zasadniczo, im wyższe wykształcenie, tym mniejsze jest ryzyko życia poniżej minimum egzystencji. Wśród gospodarstw domowych, w których głowa gospodarstwa domowego uzyskała wykształcenie co najwyżej gimnazjalne, odsetek osób skrajnie ubogich wyniósł w 2015 r. 16,5 %, natomiast w gospodarstwach domowych, w których głowa gospodarstwa posiadała wykształcenie wyższe - niecały jeden procent (tabela 3).

Tabela 3. Zasięg ubóstwa według poziomu wykształcenia głowy gospodarza domowego* w latach 2012 – 2015.

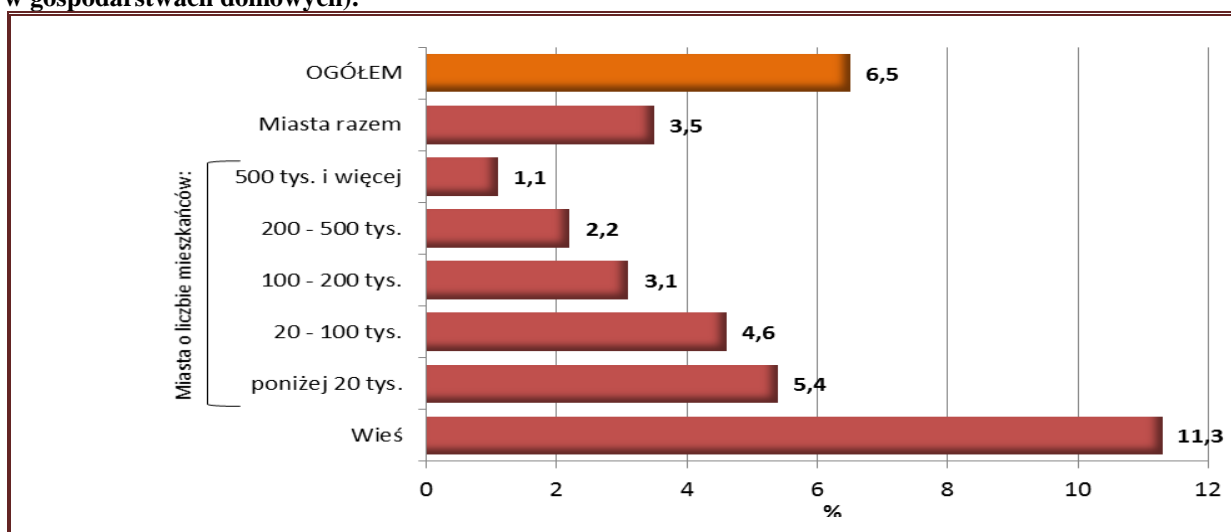
Wyszczególnienie	% osób w gospodarstwach domowych o wydatkach poniżej											
	granicy ubóstwa skrajnego (minimum egzystencji)				relatywnej granicy ubóstwa				ustawowej granicy ubóstwa			
	2012	2013	2014	2015	2012	2013	2014	2015	2012	2013	2014	2015
OGÓŁEM	6,8	7,4	7,4	6,5	16,3	16,2	16,2	15,5	7,2	12,8	12,2	12,2
Co najwyżej gimnazjalne	16,4	16,8	18,2	16,5	32,4	32,3	33,3	32,2	15,6	25,5	25,9	25,6
Zasadnicze zawodowe	9,5	10,5	10,1	9,7	22,7	23,0	23,0	22,4	10,3	18,3	17,2	18,2
Średnie	3,4	4,4	4,7	3,6	10,6	10,8	11,2	10,8	3,9	8,4	8,1	8,0
Wyższe	0,6	0,9	0,9	0,6	2,6	3,1	2,9	2,7	0,7	2,1	1,9	2,0

*Głowa gospodarstwa domowego (zwana również osobą odniesienia) jest to osoba, która ukończyła 16 lat i osiąga najwyższy, stały w dłuższym okresie czasu, dochód spośród wszystkich członków gospodarstwa domowego.

Źródło: „Zasięg ubóstwa ekonomicznego w Polsce w 2015 r.”, GUS.

W 2015 r. zasięg ubóstwa skrajnego na wsi był prawie trzykrotnie wyższy niż w miastach. Różnica ta jest szczególnie wyraźna, gdy sytuację na wsi porównuje się z sytuacją w największych miastach (500 tys. lub więcej mieszkańców). W skrajnym ubóstwie żyło w 2015 roku prawie 4% mieszkańców miast (od ok. 1% w największych miastach, do ok. 5% w miastach poniżej 20 tys. mieszkańców). Na wsi odsetek osób żyjących poniżej minimum egzystencji wyniósł ponad 11 % (wykres 4).

Wykres 4. Zasięg ubóstwa skrajnego w 2015 r. wg klasy miejscowości zamieszkania (% osób w gospodarstwach domowych).

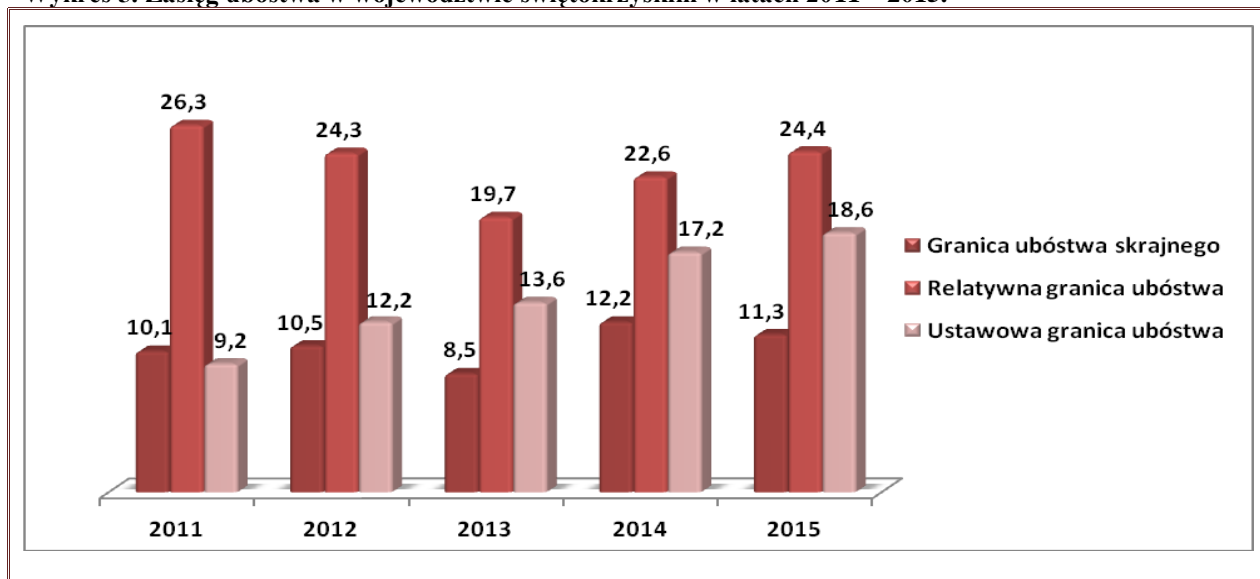

Zródło: „Zasięg ubóstwa ekonomicznego w Polsce w 2015 r.”, GUS.

2.2 Ubóstwo w województwie świętokrzyskim na tle innych regionów

Analiza danych dotyczących zasięgu ubóstwa w województwie świętokrzyskim na przestrzeni lat 2011-2015 wskazuje, iż w okresie od 2011 do 2013 w przypadku zasięgu ubóstwa mierzonego według granicy ubóstwa skrajnego oraz relatywnej granicy ubóstwa występowała tendencja spadkowa. Z odwrotnym trendem mieliśmy do czynienia w przypadku analizy zjawiska ubóstwa mierzonego według ustawowej granicy ubóstwa. W przypadku pomiaru z zastosowaniem ustawowej granicy ubóstwa, wpływ na wielkość tego wskaźnika miała zmiana kryteriów dostępu do świadczeń pomocy społecznej tj. poprzez podniesienie progu interwencji socjalnej zwiększyła się potencjalna grupa osób uprawnionych do pobierania świadczeń pieniężnych z pomocy społecznej. Jak wynika z danych GUS, od roku 2013 do 2015 w regionie świętokrzyskim odnotowano wzrost odsetka osób w rodzinach dotkniętych problemem ubóstwa mierzonego według wszystkich trzech granic stosowanych w metodologii GUS. Analiza danych rok do roku (2014 do 2015) wskazuje **na spadek w zakresie zasięgu ubóstwa mierzonego według granicy ubóstwa skrajnego** (wykres 5).

Wykres 5. Zasięg ubóstwa w województwie świętokrzyskim w latach 2011 – 2015.

Źródło: Opracowanie własne Regionalnego Ośrodka Polityki Społecznej na podstawie: „Zasięg ubóstwa ekonomicznego w Polsce w 2015 r.”, GUS.

Dane GUS wskazują na zróżnicowanie zasięgu ubóstwa w poszczególnych województwach. Podobnie jak w roku 2014, region świętokrzyski obok warmińsko – mazurskiego to województwo, w którym w ubiegłym roku odnotowano najwyższy odsetek osób zagrożonych ubóstwem skrajnym. Wpływ na tę sytuację mają czynniki ściśle korelujące z występowaniem ubóstwa, takie jak: wysoka stopa bezrobocia, duży udział osób pracujących w sektorze rolnym oraz niskie wynagrodzenia w stosunku do przeciętnych w kraju (tabela 4, mapa 1).

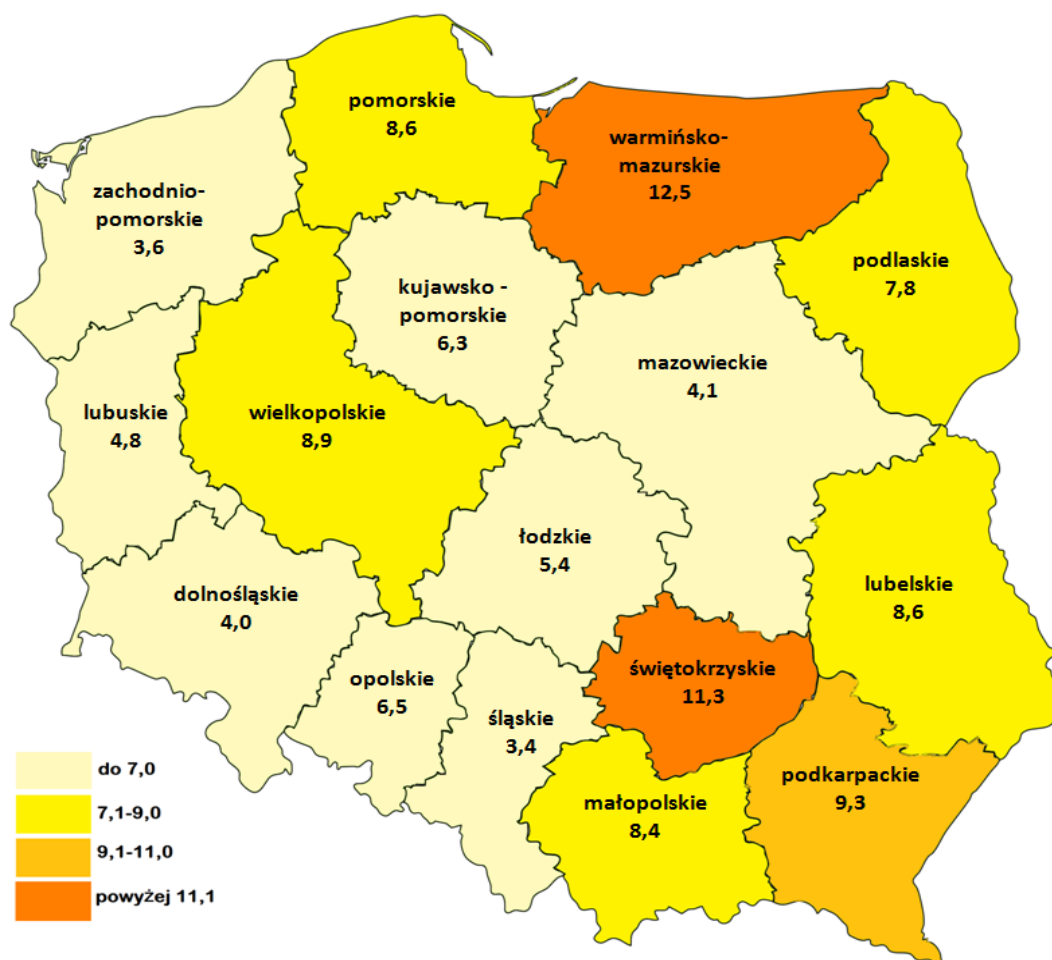
Tabela 4. Zasięg ubóstwa według województw w latach 2012 – 2015.

Wyszczególnienie	% osób w gospodarstwach domowych o wydatkach poniżej											
	granicy ubóstwa skrajnego (minimum egzystencji)				relatywnej granicy ubóstwa				ustawowej granicy ubóstwa			
	2012	2013	2014	2015	2012	2013	2014	2015	2012	2013	2014	2015
OGÓŁEM	6,8	7,4	7,4	6,5	16,3	16,2	16,2	15,5	7,2	12,8	12,2	12,2
Województwo:												
Dolnośląskie	4,6	5,1	5,6	4,0	12,2	12,1	12,0	11,9	5,1	8,9	8,8	9,5
Kujawsko - pomorskie	8,3	9,6	9,5	6,3	19,6	18,8	20,2	15,9	8,4	16,0	15,6	12,5
Lubelskie	8,5	9,4	8,2	8,6	22,9	21,5	17,1	19,2	9,0	16,6	12,8	14,9
Lubuskie	4,9	6,4	7,8	4,8	13,3	15,0	17,4	13,5	5,0	12,2	13,3	11,4
Łódzkie	5,7	6,1	5,4	5,4	13,4	12,5	13,1	12,3	5,7	9,7	9,4	10,3

Małopolskie	6,2	6,0	6,6	8,4	15,6	15,8	16,9	18,4	6,6	12,2	12,1	14,3
Mazowieckie	4,7	5,7	5,2	4,1	11,5	12,4	11,4	10,3	4,6	9,9	8,1	8,3
Mazowieckie bez Warszawy	6,6	8,2	7,7	5,9	16,2	17,2	16,0	14,9	6,4	14,0	11,4	11,9
Opolskie	4,7	6,1	8,0	6,5	9,9	16,1	14,0	13,7	4,8	11,7	10,5	10,6
Podkarpackie	7,0	9,4	8,7	9,3	20,7	20,9	21,1	21,0	8,6	16,9	15,3	17,1
Podlaskie	10,7	11,2	10,9	7,8	23,0	22,7	23,9	19,1	10,7	17,6	18,0	13,4
Pomorskie	9,8	9,2	6,5	8,6	20,3	19,2	14,8	16,8	10,6	15,4	11,6	13,6
Śląskie	4,5	4,9	4,7	3,4	11,3	11,2	11,9	10,7	4,8	8,3	8,9	7,8
Świętokrzyskie	10,5	8,5	12,2	11,3	24,3	19,7	22,6	24,4	12,2	13,6	17,2	18,6
Warmińsko - mazurskie	13,5	13,2	14,8	12,5	24,7	25,4	26,0	25,0	13,8	20,2	21,0	21,1
Wielkopolskie	8,5	8,9	10,1	8,9	19,7	19,2	21,7	20,8	8,5	15,5	16,4	16,7
Zachodnio - pomorskie	5,7	7,1	7,2	3,6	14,8	15,3	15,3	10,7	6,4	11,6	12,0	8,1

Źródło: „Zasięg ubóstwa ekonomicznego w Polsce w latach 2012 - 2015”, GUS.

Mapa 1. Zasięg ubóstwa skrajnego w 2014 roku według województw (w % osób w gospodarstwach domowych).

Źródło: Opracowanie własne Regionalnego Ośrodka Polityki Społecznej na podstawie: „Zasięg ubóstwa ekonomicznego w Polsce w 2015 r.”, GUS.

3. Przestrzenne zróżnicowanie problemu ubóstwa w województwie świętokrzyskim

3.1 Metodologia

W ramach przeprowadzonej analizy danych zastanych, w celu konstrukcji indeksu zagrożenia ubóstwem w województwie świętokrzyskim (zagregowanych do poziomu powiatów), nie posługujemy się relatywnymi i absolutnymi granicami ubóstwa. Sytuacja zagrożenia ubóstwem zdefiniowana została w oparciu o szereg wskaźników dla zmiennych o charakterze społeczno-ekonomicznym. Indeks jest bardzo efektywnym narzędziem analizy danych. Podczas gdy analiza pojedynczej informacji (np. pomiar poziomu ubóstwa w oparciu o jego relatywną czy absolutną granicę) stanowi tylko bardzo ogólny wskaźnik danej zmiennej, to uwzględnienie kilku informacji może być źródłem całościowych, dużo dokładniejszych wskazań. Indeks pozwala podsumować wiele wskaźników w pojedynczym wyniku liczbowym. Wśród przyjętych zmiennych tylko jedna bezpośrednio świadczy o ubóstwie (ustawowa granica ubóstwa), tj. wskaźnik deprivacji lokalnej mierzony jako liczba osób, którym przyznano świadczenie pieniężne z pomocy społecznej na 1 000 mieszkańców; pozostałe zmienne nie mówią wprost o poziomie ubóstwa, ale są ważnymi determinantami sytuacji ekonomicznej i społecznej tych jednostek, która z kolei przekłada się na zagrożenie ubóstwem. Głównym założeniem podczas konstruowania narzędzia było uzyskanie możliwości porównywania powiatów z naszego regionu pod względem zagrożenia ubóstwem.

Do opracowania indeksu ubóstwa w województwie świętokrzyskim zastosowana została metoda porządkowania liniowego, która pozwala na ustalenie hierarchii obiektów, czyli uporządkowanie ich od obiektu stojącego najwyżej w tej hierarchii do obiektu znajdującego się w niej najniżej. Metoda ta została opisana w sposób szczegółowy w opracowaniach dotyczących ubóstwa w województwie świętokrzyskim na przełomie 2012 – 2014 roku.

W celu zdiagnozowania poziomu ubóstwa w powiatach województwa świętokrzyskiego uwzględniono monetarne oraz niemonetarne determinanty ubóstwa. Dla potrzeb opracowania przy ustaleniu zmiennych diagnostycznych wykorzystano dane GUS, sprawozdania MRPiPS oraz Wojewódzkiego Urzędu Pracy w Kielcach i przyjęto następujące zmienne:

X^1 – stopa bezrobocia,

- X^2 – odsetek osób długotrwale bezrobotnych,
 X^3 – przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto,
 X^4 – dochody budżetów gmin w przeliczeniu na 1 mieszkańca,
 X^5 – wskaźnik deprivacji lokalnej – liczba osób, którym przyznano świadczenie na 1 000 mieszkańców,
 X^6 – wskaźnik długotrwale korzystających z pomocy społecznej,
 X^7 – liczba osób w rodzinach wielodzietnych otrzymujących pomoc w łącznej liczbie osób w rodzinach korzystających z pomocy społecznej,
 X^8 – liczba osób w rodzinach niepełnych korzystających z pomocy w łącznej liczbie osób w rodzinach otrzymujących pomoc społeczną.

Powyższe zmienne diagnostyczne poddane zostały standaryzacji oraz normalizacji. Wartości wskaźników w podziale na powiaty posegregowano według rankingów tworzonych dla poszczególnych wskaźników, gdzie wartość wskaźnika w przedziale od 1 do 3 oznacza najniższe wartości, 4-6- średnie, natomiast 7-9 wysokie. Wartości przypisane konkretnym wskaźnikom (dla każdego przedział ten wynosił od 1 do 9) zostały ustalone na podstawie rozpiętości wartości zmiennych osiągniętych przez jednostki analizy (tj. powiaty) - tabela 5.

Tabela 5. Przedziały rankingowe na potrzeby opracowania indeksu ubóstwa.

Przedziały rankingowe na potrzeby opracowania indeksu ubóstwa	Wartość wskaźnika
1	niskie
2	niskie
3	niskie
4	średnie
5	średnie
6	średnie
7	wysokie
8	wysokie
9	wysokie

Źródło: Opracowanie własne Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej

Następnie sporządzono ogólny indeks zagrożenia ubóstwem dla regionu w oparciu o dane cząstkowe uzyskane z poszczególnych wskaźników i rankingów w podziale według powiatów. Należy zaznaczyć, iż trzem wskaźnikom: liczba osób długotrwale bezrobotnych w łącznej liczbie mieszkańców, wskaźnik deprivacji lokalnej – liczba osób, którym przyznano świadczenie na 1 000 mieszkańców, wskaźnik długotrwale korzystających z pomocy społecznej, nadane zostały rangi tj. przyporządkowane im wartości rankingowe zostały pomnożone (x 1,2).

Efektom końcowym było uzyskanie rankingu świętokrzyskich powiatów najbardziej zagrożonych ubóstwem w roku 2015 roku.

3.2 Bezrobocie

Jednym z najbardziej istotnych czynników niemonetarnych generujących ubóstwo jest bezrobocie. Ubóstwo jest ściśle z nim związane, wzrost liczby osób pozostających bez pracy zawsze skutkuje zwiększeniem odsetka zagrożonych biedą. Na koniec grudnia 2015 roku stopa bezrobocia w województwie świętokrzyskim wyniosła 12,5% i była o 1,6% niższa niż przed rokiem. W stosunku do średniej stopy bezrobocia w Polsce (9,8%) stopa bezrobocia w naszym regionie na koniec 2015 roku była wyższa o 2,7% i wyniosła 12,5%. W 2015 r. wyższą niż w województwie świętokrzyskim stopę bezrobocia odnotowano w województwach: warmińsko – mazurskim (16,3%), zachodniopomorskim i kujawsko – pomorskim (po 13,3%), oraz podkarpackim (12,2%) - tabela 6.

Tabela 6. Bezrobocie w Polsce w latach 2014 – 2015.

Województwo	Bezrobocie w 2014 r. (stan na grudzień 2014 r.)		Bezrobocie w 2015 r. (stan na grudzień 2015 r.)		Zmiana w stosunku do 2015 roku	
	Stopa	Liczba	Stopa	Liczba	Stopa	Liczba
Dolnośląskie	10,4*	121,6	8,6	99,9	- 1,8	- 21,7
Kujawsko-Pomorskie	15,5*	127,1	13,3	107,3	- 2,2	- 19,0
Lubelskie	12,6*	116,9	11,7	107,9	- 0,9	- 9,0
Lubuskie	15,5*	47,1	10,6	39,3	- 4,9	- 7,8
Łódzkie	11,8*	126,2	10,3	109,5	- 1,5	- 16,7
Małopolskie	9,7*	139,0	8,4	119,6	- 1,3	- 19,4
Mazowieckie	9,6*	249,8	8,4	216,5	- 1,2	- 33,3
Opolskie	11,8*	42,4	10,2	36,2	- 1,6	- 6,2
Podkarpackie	14,6*	137,9	13,2	123,5	- 1,4	- 14,4
Podlaskie	12,9*	60,4	11,8	55,0	- 1,1	- 5,4
Pomorskie	11,1*	96,8	9,0	77,7	- 2,1	- 19,1
Śląskie	9,6	175,7	8,2	148,5	- 1,4	- 27,2
Świętokrzyskie	14,1*	75,4	12,5	66,1	- 1,6	- 9,3
Warmińsko-Mazurskie	18,7*	98,1	16,3	83,5	- 2,4	- 14,6
Wielkopolskie	7,6*	116,4	6,2	93,3	- 1,4	- 23,1
Zachodniopomorskie	15,5*	94,5	13,3	79,4	- 2,2	- 15,1

*stopa bezrobocia na koniec 2014 r. po korekcie GUS

Źródło: „Analiza i ocena sytuacji na rynku pracy w województwie świętokrzyskim w 2015 roku”, WUP Kielce.

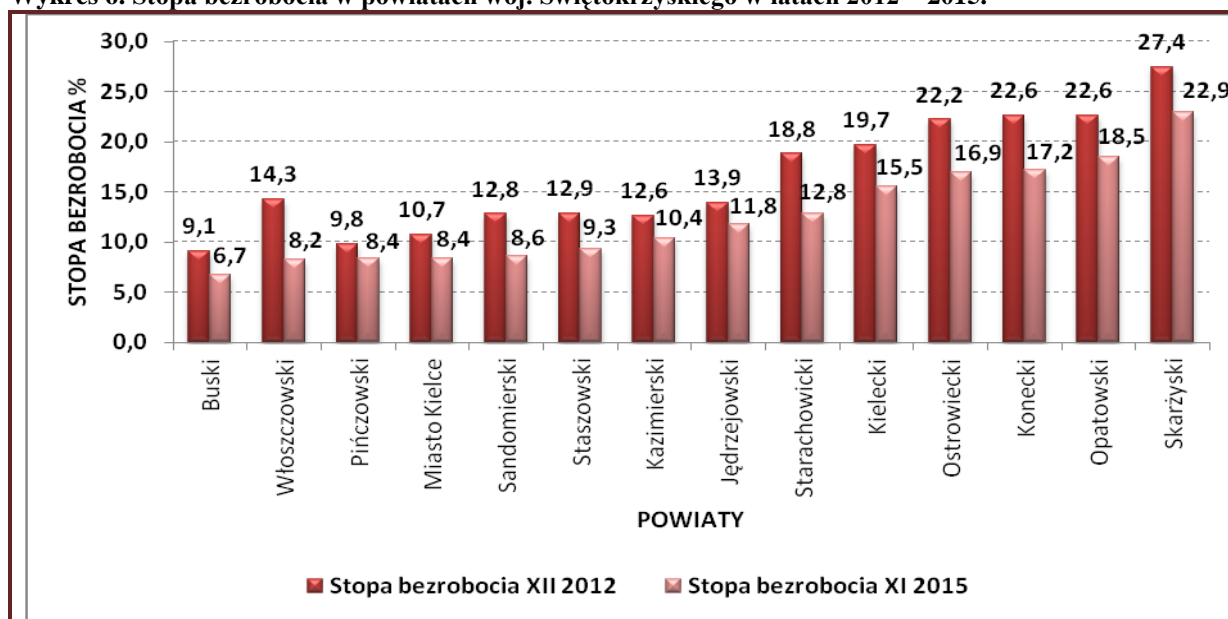
Zmiana stopy bezrobocia w regionie świętokrzyskim sukcesywnie się zmniejsza. W stosunku do 2012 roku zmniejszyła się o 3,8%. Na przestrzeni lat 2012 – 2015 najwyższy spadek odnotowano w powiatach włoszczowskim (6,1%), jak również starachowickim (6,0%) oraz koneckim (5,4%) - tabela 7.

Tabela 7. Zmiana stopy bezrobocia wg powiatów województwa świętokrzyskiego w 2015 roku w stosunku do 2012 roku.

Powiat	Stopa bezrobocia XII 2012	Stopa bezrobocia XI 2015	Zmiana stopy bezrobocia
buski	9,1	6,7	-2,4
jędrzejowski	13,9	11,8	-2,1
kazimierski	12,6	10,4	-2,2
kielecki	19,7	15,5	-4,2
konecki	22,6	17,2	-5,4
miasto Kielce	10,7	8,4	-2,3
opatowski	22,6	18,5	-4,1
ostrowiecki	22,2	16,9	-5,3
pińczowski	9,8	8,4	-1,4
sandomierski	12,8	8,6	-4,2
skarżyski	27,4	22,9	-4,5
starachowicki	18,8	12,8	-6,0
staszowski	12,9	9,3	-3,6
włoszczowski	14,3	8,2	-6,1
świętokrzyskie	16,3	12,5	-3,8

Źródło: Raporty: XII.2012r., XII.2013r., XII.2014r. i XI 2015r. : Wojewódzki Urząd Pracy, Kielce.

Wykres 6. Stopa bezrobocia w powiatach woj. Świętokrzyskiego w latach 2012 – 2015.

Źródło: Opracowanie własne Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej

Na przestrzeni 2015 roku we wszystkich powiatach województwa świętokrzyskiego odnotowano zmniejszenie liczby osób bezrobotnych, jak i stopy bezrobocia – najsilniejszy spadek odnotowany został w powiecie włoszczowskim (-3,6%), koneckim (-2,8%) oraz skarżyskim (-2,5%) i sandomierskim (-2,4%). Terytorialne zróżnicowanie stopy bezrobocia na koniec 2015 roku kształtowało się następująco:

- Najniższa stopa bezrobocia wystąpiła w powiatach:
 - ✓ buskim 7,1% (spadek o – 0,9 w stosunku do 2014 roku);
 - ✓ m. Kielce 8,7% (- 1,1%);
 - ✓ pińczowskim 8,7% (- 0,8%);
 - ✓ sandomierskim 8,9% (- 2,4%).
- Najwyższa stopa bezrobocia w powiatach:
 - ✓ skarżyskim 22,3% (- 2,5%);
 - ✓ opatowskim 19,8% (- 1,1%);
 - ✓ koneckim 17,4% (- 2,8%);
 - ✓ kieleckim 15,5% (- 1,1%).

Tabela 8. Bezrobocie w powiatach województwa świętokrzyskiego w 2015 roku.

Powiat	Stopa bezrobocia w % (wskaźnik liczby bezrobotnych do liczby czynnych zawodowo)			Bezrobotni zarejestrowani (liczba)			Przyporządkowane wartości wskaźnika
	2014 rok*	2015 rok	Spadek	2014 rok	2015 rok	Spadek	
WOJEWÓDZTWO	14,1	12,5	- 1,6	75 434	66 131	- 9 303	
Buski	8,0	7,1	- 0,9	2 901	2 581	-320	1
Jędrzejowski	13,3	12,1	- 1,2	4 712	4 238	- 474	3
Kazimierski	12,4	10,5	- 1,9	2 100	1 746	- 354	3
Kielecki	16,6	15,5	- 1,1	12 059	11 177	- 882	5
m. Kielce	9,8	8,7	-1,1	10 514	9 378	- 1 136	1
Konecki	20,2	17,4	-2,8	6 261	5 244	- 1 017	7
Opatowski	20,2	19,8	- 1,1	4 990	4 681	- 309	8
Ostrowiecki	19,1	17,5	- 1,6	7 560	6 836	- 724	7
Pińczowski	9,5	8,7	- 0,8	1 660	1 508	- 152	1
Sandomierski	11,3	8,9	- 2,4	4 187	3 229	- 958	2
Skarżyski	24,8	22,3	- 2,5	6 653	5 808	- 845	9
Starachowicki	14,8	13,0	- 1,8	5 527	4 815	- 712	4
Staszowski	11,3	9,6	- 1,7	3 640	3 051	-589	2
Włoszczowski	12,7	9,1	- 3,6	2 670	1 839	-831	2

*Stopa bezrobocia po korekcie GUS

Źródło: „Analiza i ocena sytuacji na rynku pracy w województwie świętokrzyskim w 2015 roku”, WUP Kielce.

3.3 Osoby długotrwale bezrobotne

Kolejną zmianą wchodzącą w skład indeksu ubóstwa jest odsetek osób długotrwale bezrobotnych. Osobą bezrobotną jest osoba, która pozostaje bez zatrudnienia przez minimum rok w ciągu ostatnich dwóch lat, z wyłączeniem okresu odbywania stażu i przygotowania zawodowego dorosłych. Należy zaznaczyć, iż zagrożenie wykluczeniem społecznym i biedą rośnie w przypadku osób długotrwale pozostających poza rynkiem pracy. Z kolei długotrwale ubóstwo zwiększa prawdopodobieństwo dziedziczenia biedy.

Na koniec grudnia 2015 roku zarejestrowanych było 37 123 długotrwale bezrobotnych (56,1% ogółu). Najniższą wartość wskaźnika odnotowano w powiecie staszowski (41,1%). Natomiast najwyższą wartość wskaźnika odnotowano w powiatach: kazimierskim (68,9%), opatowskim (67,4%) oraz jędrzejowskim (64%) - tabela 9.

Tabela 9. Liczba osób długotrwale bezrobotnych w 2015 roku.

Powiat	Liczba osób długotrwale bezrobotnych			Liczba osób długotrwale bezrobotnych w bezrobotnych ogółem (%)			Przyporządkowana wartość wskaźnika
	2014 rok	2015 rok	Spadek	2014 rok	2015 rok	Spadek	
WOJEWÓDZTWO	44 509	37 123	- 7 386	59,0	56,1	- 2,9	
Buski	1 523	1 250	- 273	52,4	48,4	- 4,0	3
Jędrzejowski	2 996	2 713	- 283	63,5	64,0	+ 0,5	8
Kazimierski	1 422	1 204	- 218	67,7	68,9	- 1,2	9
Kielecki	6 476	5 608	- 868	53,7	50,1	- 3,6	3
m. Kielce	6 315	5 575	- 740	60,0	59,4	- 0,6	6
Konecki	3 397	2 732	- 665	54,2	52,0	- 2,2	4
Opatowski	3 425	3 157	- 268	68,6	67,4	-1,2	9
Ostrowiecki	4 375	3 844	- 531	57,8	56,2	-1,6	5
Pińczowski	980	827	- 153	59,0	54,8	- 4,2	5
Sandomierski	2 623	1 751	- 872	62,6	54,2	-8,4	5
Skarżyski	4 269	3 652	- 617	64,1	62,8	- 1,3	8
Starachowicki	3 297	2 653	- 644	59,6	55,0	- 4,6	5
Staszowski	1 709	1 256	- 453	46,9	41,1	- 5,8	1
Włoszczowski	1 702	901	- 801	63,7	48,9	- 14,8	3

Źródło: „Informacja o poziomie i strukturze bezrobocia w woj. świętokrzyskim w 2015 roku”, WUP Kielce.

3.4 Przeciętne miesięczne wynagrodzenie

Poziom miesięcznego wynagrodzenia brutto to jeden z najważniejszych, monetarnych czynników mających wpływ na poziom zagrożenia ubóstwem. W 2015 roku przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto w skali kraju wyniosło 4 150,88 zł. Natomiast w województwie świętokrzyskim jego wysokość utrzymała się na poziomie 3 580,62 i było

wyższe o 144,69 zł w stosunku do 2014 roku. Nie mniej jednak województwo świętokrzyskie znalazło się wśród województw, w których odnotowane jest najniższe przeciętne wynagrodzenie brutto w kraju, zaraz obok województw: podkarpackiego, kujawsko – pomorskiego i warmińsko – mazurskiego (tabela 10 i 11).

Tabela 10. Przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto w Polsce w 2015 roku.

Województwo	Przeciętne wynagrodzenie brutto 2014 rok	Przeciętne wynagrodzenie brutto 2015 rok	Wzrost (+) Spadek (-)
Dolnośląskie	4042,86	4204,24	+ 161,38
Kujawsko – Pomorskie	3439,06	3540,25	+ 101,19
Lubelskie	3605,03	3699,48	+ 94,45
Lubuskie	3425,38	3567,60	+ 142,22
Łódzkie	3618,63	3790,76	+ 172,13
Małopolskie	3700,06	3906,96	+ 206,90
Mazowieckie	4927,34	5094,46	+ 167,12
Opolskie	3632,84	3793,28	+ 160,44
Podkarpackie	3412,30	3527,62	+ 115,32
Podlaskie	3530,17	3647,08	+ 116,91
Pomorskie	4011,59	4132,13	+ 120,62
Śląskie	4100,51	4221,45	+ 120,94
Świętokrzyskie	3435,93	3580,62	+ 144,69
Warmińsko – Mazurskie	3386,96	3495,02	+ 108,06
Wielkopolskie	3597,69	3728,52	+ 130,83

Źródło: „Przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto w 2015 roku”, GUS.

Tabela 11. Przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto w województwie w 2015 roku.

Powiat	Przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto w 2014 roku	Przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto w 2015 roku	Wzrost (+) Spadek (-)	Przyporządkowana wartość wskaźnika
Buski	3158,01	3301,87	+ 143,86	8
Jędrzejowski	3811,90	3900,83	+ 88,93	1
Kazimierski	3055,63	3142,99	+ 87,36	9
Kielecki	3095,16	3246,51	+ 151,35	8
m.Kielce	3669,64	3845,52	+ 175,88	1
Konecki	3260,47	3355,31	+ 94,84	7
Opatowski	3154,31	3255,65	+ 101,34	8
Ostrowiecki	3225,91	3342,45	+ 116,54	7
Pińczowski	3246,61	3349,30	+ 102,69	7
Sandomierski	3526,06	3665,14	+ 139,08	3
Skarżyski	3395,64	3448,29	+ 52,65	6
Starachowicki	3199,99	3387,74	+ 187,75	7
Staszowski	3589,54	3760,61	+ 171,07	2
Włoszczowski	3382,92	3510,22	+ 127,3	5

Źródło: „Przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto w 2015 roku”, GUS.

Podobnie jak w 2014 roku, najwyższe przeciętne wynagrodzenie brutto na koniec 2015 r. odnotowano w powiecie jędrzejowskim – wyniosło ono 3900,83 zł, zaś najniższe w powiatach: kazimierskim (3142,99 zł) oraz kieleckim (3246,52 zł).

Powiaty, w których przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto było wyższe od średniej wojewódzkiej to: powiat jędrzejowski (3900,83 zł), miasto Kielce (3845,52 zł), powiat staszowski (3760,61 zł) oraz sandomierski (3665,14 zł). W pozostałych powiatach wysokość przeciętnego miesięcznego wynagrodzenia brutto była niższa niż średnie wynagrodzenie w województwie.

3.5 Dochody budżetów gmin w przeliczeniu na jednego mieszkańca

Kolejny monetarny czynnik wchodzący w skład indeksu ubóstwa poziom ubóstwa to dochody budżetów samorządów gminnych w przeliczeniu na 1 mieszkańca (tabela 12).

Tabela 12. Dochody budżetów gmin w przeliczeniu na jednego mieszkańca w 2015 roku.

Powiat	Gmina	Dochody ogółem
BUSKI	3689,37	
	Busko-Zdrój	3666,89
	Gnojno	3674,68
	Nowy Korczyn	3681,24
	Pacanów	3248,49
	Solec-Zdrój	3847,58
	Stopnica	3468,01
	Tuczepy	4356,41
	Wiślica	4152,26
JĘDRZEJOWSKI	3065,90	
	Imielno	3223,93
	Jędrzejów	2737,68
	Małogoszcz	3248,55
	Nagłowice	4234,00
	Oksa	3166,72
	Sędziszów	3082,93
	Słupia Jędrzejowska	3230,23
	Sobków	3042,97
Wodzisław	2982,95	
KAZIMIERSKI	2918,32	
	Bejsce	2679,64
	Czarnocin	3384,59
	Kazimierza Wielka	2785,61
	Opatowiec	3072,84

	Skalbmierz	3044,74
	3378,01	
KIELECKI	Bieliny	3338,41
	Bodzentyn	3003,41
	Chęciny	3257,80
	Chmielnik	3645,91
	Daleszyce	3424,02
	Górno	3030,49
	Łagów	3924,68
	Łopuszno	3197,99
	Masłów	2868,88
	Miedziana Góra	2793,92
	Mniów	2928,88
	Morawica	3656,16
	Nowa Słupia	3285,03
	Piekoszów	2979,80
	Pierzchnica	3652,28
	Raków	4482,97
	Sitkówka-Nowiny	6074,11
Strawczyn	3470,96	
Zagnańsk	3019,84	
	5497,20	
M.KIELCE	Kielce	5497,20
	3003,61	
KONECKI	Fałków	3433,71
	Gowarczów	2964,46
	Końskie	2887,98
	Radoszyce	3296,47
	Ruda Maleniecka	3158,46
	Słupia (Konecka)	358,89
	Smyków	3364,96
	Stąporków	2772,97
	3404,02	
OPATOWSKI	Baćkowice	3620,69
	Iwaniska	3181,05
	Lipnik	3821,44
	Opatów	2805,85
	Ożarów	4255,34
	Sadowie	3027,54
	Tarłów	3209,88
	Wojciechowice	3062,46
	2886,15	
OSTROWIECKI	Bałtów	3239,94
	Bodzechów	3259,24

	Ćmielów	2936,82
	Kunów	2930,59
	Ostrowiec Świętokrzyski	2715,16
	Waśniów	3602,37
PIŃCZOWSKI	3479,01	
	Działoszyce	3345,53
	Kije	4545,66
	Michałów	3095,27
	Pińczów	3514,72
	Złota	2816,36
SANDOMIERSKI	3341,66	
	Dwikozy	2955,72
	Klimontów	3334,93
	Koprzywnica	2909,20
	Łonów	3596,82
	Obrazów	3433,75
	Samborzec	3153,40
	Sandomierz	3671,05
	Wilczyce	3319,89
	Zawichost	2829,32
SKARŻYSKI	2745,81	
	Bliżyn	2912,14
	Łączna	3133,34
	Skarżysko-Kościelne	2780,85
	Skarżysko-Kamienna	2747,57
	Suchedniów	2386,91
STARACHOWICKI	2942,70	
	Brody	2877,72
	Mirzec	3001,68
	Pawłów	3071,18
	Starachowice	2898,54
	Wąchock	3013,29
STASZOWSKI	3611,66	
	Bogoria	4230,66
	Łubnice	3247,80
	Oleśnica	3483,06
	Osiek	3298,29
	Połaniec	5394,35
	Rytwiany	2857,57
	Staszów	2971,56
Szydłów	3580,08	
WŁOSZCZOWSKI	3082,78	
	Kluczewsko	3662,47
	Krasocin	3369,91

	Moskorzew	2919,34
	Radków	3673,78
	Secemin	2989,11
	Włoszczowa	2744,64

Źródło: „Finanse publiczne. Dochody budżetów gmin i miast na prawach powiatu.”, GUS, 2016.

W województwie świętokrzyskim najwyższe dochody budżetów gmin w przeliczeniu na jednego mieszkańca odnotowano w powiatach: m. Kielce (5497,20 zł), buskim (3666,89zł) oraz staszowskim (3611,66 zł). Najniższe natomiast w powiatach: skarżyskim (2730,69 zł) oraz ostrowieckim (2886,15 zł)- tabela 13.

Tabela 13. Dochody budżetów powiatów w przeliczeniu na jednego mieszkańca.

Powiat	Dochody budżetów gmin w przeliczeniu na 1 mieszkańca 2014 rok	Dochody budżetów gmin w przeliczeniu na 1 mieszkańca 2015 rok	Wzrost (+) Spadek (-)	Przyporządkowane wartości wskaźnika
Buski	3570,04	3689,37	+ 119,33	6
Jędrzejowski	3014,32	3065,90	+ 51,58	9
Kazimierski	2949,53	2918,32	+ 31,21	9
Kielecki	3294,25	3378,01	+ 83,76	7
m. Kielce	5295,11	5497,20	+ 202,09	1
Konecki	2881,11	3003,61	+ 122,50	9
Opatowski	3355,67	3404,02	+ 48,35	7
Ostrowiecki	2806,84	2886,15	+ 79,31	9
Pińczowski	3095,56	3479,01	+ 383,45	7
Sandomierski	3377,99	3341,66	+ 36,33	8
Skarżyski	2730,69	2745,81	+15,12	9
Starachowicki	2922,82	2942,70	+ 19,88	9
Staszowski	3527,40	3611,66	+84,26	7
Włoszczowski	3005,09	3082,78	+ 77,69	8

Źródło: „Finanse publiczne. Dochody budżetów gmin i miast na prawach powiatu.”, GUS,2016.

3.6 Wskaźnik deprivacji lokalnej

Wskaźnik deprivacji lokalnej wyraża stosunek liczby osób w rodzinach otrzymujących świadczenia pieniężne z pomocy społecznej w przeliczeniu na każde 1000 mieszkańców. Osoba i rodzina korzystająca ze świadczeń pomocy społecznej musi spełniać kryteria dochodowe uprawniające do ich otrzymania. Obecnie obowiązujące kryteria to: dla osoby samotnie gospodarującej - 634 zł, dla osoby w rodzinie – 514 zł.² Co trzy lata następuje weryfikacja kryteriów dochodowych. Wskaźnik ten stanowi jeden

² MRPiPS

z najważniejszych elementów w analizie indeksu ubóstwa w poszczególnych powiatach naszego regionu.

Analiza wewnątrzregionalnego zróżnicowania wskaźnika deprivacji lokalnej tj. stosunek liczby osób w rodzinach otrzymujących świadczenia pieniężne z pomocy społecznej w przeliczeniu na każde 1000 mieszkańców, wskazuje, iż w 2015 roku najwięcej osób korzystających z pomocy społecznej odnotowujemy w powiatach: sandomierskim (146,59), koneckim (142,96) i kieleckim (131,86).

Najniższy wskaźnik deprivacji lokalnej odnotowano w mieście Kielce (73,9) oraz w powiatach: kazimierskim (84,61), starachowickim (97,93), włoszczowskim (99,75).

3.6.1 Powiat buski

W powiecie buskim wskaźnik deprivacji lokalnej w 2015 roku wyniósł 127,82. Najwyższa wartość wskaźnika odnotowano w gminie Gnojno – 217,55, najniższą zaś w gminie Busko – Zdrój- 68,84 (tabela 14).

Tabela 14. Wskaźnik deprivacji lokalnej w 2015 – powiat buski.

Gmina	Wartość wskaźnika w 2015 r.	Zmiana w stosunku do 2014 r. (%)
Powiat buski		
Busko-Zdrój	68,84	- 9,33
Gnojno	217,55	+ 7,39
Nowy Korczyn	113,44	+ 6,95
Pacanów	123,07	+ 1,06
Solec-Zdrój	168,14	+4,39
Stopnica	88,79	- 3,40
Tuczepy	128,26	- 7,17
Wiślica	114,45	- 14,23
Średnia:	127,82	- 1,79

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Oceny Zasobów Pomocy Społecznej.

3.6.2 Powiat jędrzejowski

W powiecie jędrzejowskim najwyższą wartość wskaźnika deprivacji lokalnej odnotowano w gminie Imielno – 235,12 i była to średnia prawie dwukrotnie wyższa od średniej powiatu jędrzejowskiego, która wyniosła 117,53. Najniższą wartość wskaźnika odnotowano w gminach: Sobków - 77,65 oraz Jędrzejów - 87,01 (tabela 15).

Tabela 15. Wskaźnik deprivacji lokalnej w 2015 – powiat jędrzejowski.

Gmina	Wartość wskaźnika w 2015 r.	Zmiana w stosunku do 2014 r. (%)
Powiat jędrzejowski		
<u>Imielno</u>	<u>235,12</u>	- 2,92
Jędrzejów	87,01	- 0,17
Małogoszcz	141,73	- 17,09
Nagłowice	114,38	- 5,60
Oksa	105,11	- 1,71
Sędziszów	87,5	+1,49
Słupia	101,19	- 6,86
Sobków	77,65	+2,29
Wodzisław	108,11	- 0,55
Średnia:	117,53	- 3,46

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Oceny Zasobów Pomocy Społecznej.

3.6.3 Powiat kazimierski

Wskaźnik deprivacji lokalnej w powiecie kazimierskim w 2015 roku wyniósł 84,61. Najwyższą wartość stwierdzono w gminie Skalbmierz (95,18), najniższą zaś w gminie Kazimierza Wielka (75,99)- tabela 16.

Tabela 16. Wskaźnik deprivacji lokalnej w 2015 – powiat kazimierski.

Gmina	Wartość wskaźnika w 2015 r.	Zmiana w stosunku do 2014 r. (%)
Powiat kazimierski		
Bejsce	76,61	- 5,82
Czarnocin	77,93	- 4,96
Kazimierza Wielka	75,99	- 11,95
Opatowiec	97,35	+ 1,34
<u>Skalbmierz</u>	<u>95,18</u>	+4,20
Średnia:	84,61	- 3,44

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Oceny Zasobów Pomocy Społecznej.

3.6.4 Powiat kielecki

W 2015 roku w powiecie kieleckim średnia wartość wskaźnika deprivacji lokalnej wyniosła 131,86. Gminą, w której najwięcej osób korzystało ze świadczeń pieniężnych pomocy społecznej na 1000 mieszkańców była gmina Chmielnik – 273,94 i było to ponad dwukrotnie więcej od średniej wartości odnotowanej w powiecie kieleckim. Gminą z najniższą wartością omawianego wskaźnika w powiecie kieleckim była gmina Piekoszów (54,28) - tabela 17.

Tabela 17. Wskaźnik deprivacji lokalnej w 2015 – powiat kielecki.

Gmina	Wartość wskaźnika w 2015 r.	Zmiana w stosunku do 2014 r. (%)
Powiat kielecki		
Bieliny	183,36	- 8,48
Bodzentyn	136,79	+0,63
Chęciny	92,13	- 9,58
Chmielnik	273,94	- 8,44
Daleszyce	233,54	+ 79,71
Górno	162,67	- 9,15
Łagów	96,21	- 17,86
Łopuszno	139,22	- 4,17
Masłów	99,29	+1,28
Miedziana Góra	78,07	- 7,63
Mniów	120,15	- 5,14
Morawica	72,23	- 3,49
Nowa Słupia	113,01	- 6,81
Piekoszków	54,28	- 1,91
Pierzchnica	157,44	- 37,41
Raków	216,44	+4,53
Sitkówka - Nowiny	102,47	- 11,01
Strawczyn	101,79	+9,29
Zagnańsk	72,29	- 1,37
Średnia:	131,86	- 1,95

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Oceny Zasobów Pomocy Społecznej.

3.6.5 Miasto Kielce

W 2015 roku w m. Kielce średnia wartość wskaźnika deprivacji lokalnej wyniosła 73,09 (tabela 18).

Tabela 18. Wskaźnik deprivacji lokalnej w 2015 – miasto Kielce.

Gmina	Wartość wskaźnika w 2015 r.	Zmiana w stosunku do 2014 r. (%)
Miasto Kielce		
Kielce	76,09	- 9,28

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Oceny Zasobów Pomocy Społecznej.

3.6.6 Powiat konecki

W powiecie koneckim w 2015 roku, gminą o najniższej wartości wskaźnika była gmina Końskie (80,58), natomiast gminą w której wskaźnik deprivacji lokalnej był najwyższy była gmina Słupia Konecka – 196,74 (tabela 19).

Tabela 19. Wskaźnik deprivacji lokalnej w 2015 – powiat konecki.

Gmina	Wartość wskaźnika w 2015 r.	Zmiana w stosunku do 2014 r. (%)
Powiat konecki		
Fałków	164,68	- 20,04
Gowarczów	196,61	+ 3,75
Końskie	80,58	-56,79
Radoszyce	134,09	- 2,47
Ruda Maleniecka	134,13	- 12,57
<u>Słupia Konecka</u>	<u>196,74</u>	+ 12,25
Smyków	135,06	- 10,32
Stąporków	101,79	- 16,59
Średnia:	142,96	- 12,85

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Oceny Zasobów Pomocy Społecznej.

3.6.7 Powiat opatowski

Na terenie powiatu opatowskiego średnia wartość wskaźnika deprivacji lokalnej wyniosła 107,45. Najwyższą wskaźnik odnotowano w gminie Iwaniska 154,75, najniższą w gminach: Opatów – 65,77 oraz Sadowie – 75,2 (tabela 20).

Tabela 20. Wskaźnik deprivacji lokalnej w 2015 – powiat opatowski.

Gmina	Wartość wskaźnika w 2015 r.	Zmiana w stosunku do 2014 r. (%)
Powiat opatowski		
Baćkowice	89,89	- 18,05
<u>Iwaniska</u>	<u>154,75</u>	- 16,41
Lipnik	102,51	- 9,62
Opatów	65,77	- 2,44
Ożarów	119,36	- 13,04
Sadowie	75,2	- - 7,93
Tarłów	128,72	+ 5,79
Wojciechowice	123,43	+ 7,28
Średnia:	107,45	- 6,80

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Oceny Zasobów Pomocy Społecznej.

3.6.8 Powiat ostrowiecki

W powiecie ostrowieckim w 2015 roku najwyższą wartość wskaźnika odnotowano w gminie Waśniów – 150,59, najniższą zaś (prawie dwukrotnie niższą od średniej powiatu ostrowieckiego), w gminie Ostrowiec Świętokrzyski – 55,96 (tabela 21).

Tabela 21. Wskaźnik deprivacji lokalnej w 2014 – powiat ostrowiecki.

Gmina	Wartość wskaźnika w 2015 r.	Zmiana w stosunku do 2014 r. (%)
Powiat ostrowiecki		
Bałtów	144,86	- 4,62
Bodzechów	107,9	- 12,26
Ćmielów	128,79	- 16,13
Kunów	147,83	- 5,32
Ostrowiec Świętokrzyski	55,96	- 12,01
Waśniów	150,59	- 4,03
Średnia:	122,66	- 9,06

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Oceny Zasobów Pomocy Społecznej.

3.6.9 Powiat pińczowski

Wskaźnik deprivacji lokalnej w powiecie pińczowskim wyniósł 107,45, był jednym z najniższych w regionie. Gminą, w której wartość wskaźnika była najwyższa, była gmina Michałów – 167,51. Gminą, w której zanotowano najniższy wskaźnik w województwie była gmina Złota – 62,31 (tabela 22).

Tabela 22. Wskaźnik deprivacji lokalnej w 2015 – powiat pińczowski.

Gmina	Wartość wskaźnika w 2015 r.	Zmiana w stosunku do 2014 r. (%)
Powiat pińczowski		
Działoszyce	93,09	- 23,25
Kije	152,88	- 1,09
Michałów	167,51	+ 64,96
Pińczów	61,48	- 5,14
Złota	62,31	+38,43
Średnia:	107,45	+14,78

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Oceny Zasobów Pomocy Społecznej.

3.6.10 Powiat sandomierski

W powiecie sandomierskim wskaźnik deprivacji lokalnej wyniósł 146,19 i był drugim pod względem wielkości na terenie województwa. W gminie Samborzec odnotowano najwyższą wartość wskaźnika, która wyniosła 223,19, natomiast najniższa wartość wystąpiła w gminie Sandomierz i wyniosła 53,89 (tabela 23).

Tabela 23. Wskaźnik deprivacji lokalnej w 2015 – powiat sandomierski.

Gmina	Wartość wskaźnika w 2015 r.	Zmiana w stosunku do 2014 r. (%)
Powiat sandomierski		
Dwikozy	118,21	- 13,39
Klimontów	191,45	+ 2,29
Koprzywnica	110,17	- 9,96
Łoniów	196,39	- 6,08
Obrazów	148,38	-6,98
<u>Samborzec</u>	<u>223,19</u>	- 12
Sandomierz	53,89	- 4,03
Wilczyce	174,79	- 6,42
Zawichost	129,82	- 2,21
Średnia:	146,59	-6,53

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Oceny Zasobów Pomocy Społecznej.

3.6.11 Powiat skarżyski

W 2015 roku w powiecie skarżyskim wskaźnik deprivacji lokalnej wyniósł 115,34. Gminą z najwyższą wartością wskaźnika była gmina Łączna (200), z najniższą zaś gmina Suchedniów (62,62) - tabela 24.

Tabela 24. Wskaźnik deprivacji lokalnej w 2015 – powiat skarżyski.

Gmina	Wartość wskaźnika w 2015 r.	Zmiana w stosunku do 2014 r. (%)
Powiat skarżyski		
Bliżyn	120,93	- 10,50
<u>Łączna</u>	<u>200</u>	+ 7,58
Skarżysko - Kościelne	116,07	- 6,35
Skarżysko - Kamienna	77,06	- 4,58
Suchedniów	62,62	- 1,27
Średnia:	115,34	- 3,02

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Oceny Zasobów Pomocy Społecznej.

3.6.12 Powiat starachowicki

Wskaźnik deprivacji lokalnej w powiecie starachowickim wyniósł 97,93. W gminie Pawłów odnotowano najwyższą wartość wskaźnika, który wyniósł 144,6, natomiast najniższą w gminie Wąchock (73) - tabela 25.

Tabela 25. Wskaźnik deprivacji lokalnej w 2015 – powiat starachowicki.

Gmina	Wartość wskaźnika w 2015 r.	Zmiana w stosunku do 2014 r. (%)
Powiat starachowicki		
Brody	106,32	- 18,64
Mirzec	92,37	- 4,78
<u>Pawłów</u>	<u>144,6</u>	- 41,07
Starachowice	73,36	- 9,19
Wąchock	73	- 2,59
Średnia:	97,93	- 9,05

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Oceny Zasobów Pomocy Społecznej.

3.6.13 Powiat staszowski

Wartość wskaźnika deprivacji lokalnej w powiecie staszowskim wyniosła 127,67. W gminie Łubnice przedmiotowy wskaźnik wyniósł 208,43 i był najwyższy w powiecie staszowskim, najniższy wystąpił w gminie Staszów (82,71) - tabela 26.

Tabela 26. Wskaźnik deprivacji lokalnej w 2015 – powiat staszowski.

Gmina	Wartość wskaźnika w 2015 r.	Zmiana w stosunku do 2014 r. (%)
Powiat staszowski		
Bogoria	192,02	- 6,14
<u>Łubnice</u>	<u>208,43</u>	- 13,84
Oleśnica	109,57	+ 4,63
Osiek	121,81	+ 6,07
Połaniec	138,54	+1,41
Rytwiany	82,89	- 6,60
Staszów	82,71	- 0,13
Szydłów	85,37	- 10,41
Średnia:	127,67	- 3,13

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Oceny Zasobów Pomocy Społecznej.

3.6.14 Powiat włoszczowski

Wskaźnik deprivacji lokalnej w powiecie włoszczowskim wyniósł 99,75. Najniższa wartość wystąpiła w gminie Włoszczowa (71,05), najwyższa w gminie Radków (138,24)- tabela 27.

Tabela 27. Wskaźnik deprivacji lokalnej w 2015 – powiat włoszczowski.

Gmina	Wartość wskaźnika w 2015 r.	Zmiana w stosunku do 2014 r. (%)
Powiat włoszczowski		
Kluczewsko	102,47	- 9,87

Krasocin	104,48	- 3,39
Moskorzew	85,87	- 4,15
Radków*	138,24	+0,66
Secemin	96,38	- 16,97
Włoszczowa	71,05	-0,82
Średnia:	99,75	- 5,76

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Oceny Zasobów Pomocy Społecznej.

Analiza wewnątrzregionalnego zróżnicowania wskaźnika deprivacji lokalnej tj. liczba osób w rodzinach, którym przyznano świadczenie na każde 1 000 mieszkańców wskazuje, iż w 2015 roku najwięcej osób korzystających z pomocy społecznej odnotowujemy w powiatach: sandomierskim (146,59), koneckim (142,96) i kieleckim (131,86).

Najniższy wskaźnik deprivacji lokalnej odnotowano w mieście Kielce (73,9) oraz w powiatach: kazimierskim (84,61), starachowickim (97,93), włoszczowskim (99,75).

Gminy w których ww. wskaźnik osiąga najwyższe wartości powyżej 200,00 to: Chmielnik, Imielno, Daleszyce, Samborzec, Gnojno, Raków oraz Łubnice.

Tabela 28. Przyporządkowane wartości wskaźnika dla wskaźnika deprivacji lokalnej.

Powiat	Wskaźnik deprivacji lokalnej	Wartość wskaźnika- przedział rankingowy
Buski	127,82	7
Jędrzejowski	117,53	6
Kazimierski	84,61	2
Kielecki	131,86	8
m. Kielce	73,09	1
Konecki	142,96	9
Opatowski	107,45	5
Ostrowiecki	122,66	7
Pińczowski	107,45	5
Sandomierski	146,59	9
Skarżyski	115,34	6
Starachowicki	97,93	4
Staszowski	127,67	7
Włoszczowski	99,75	4

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Oceny Zasobów Pomocy Społecznej.

3.7 Wskaźnik długotrwale korzystających z pomocy społecznej

Kolejnym istotnym, niemonetarnym wskaźnikiem określającym zarówno poziom zagrożenia ubóstwem jak i jednocześnie charakteryzującym strukturę osób korzystających ze świadczeń pieniężnych z pomocy społecznej jest wskaźnik długotrwale korzystających

z pomocy społecznej wyrażający iloraz liczby osób, które w ciągu ostatnich 3 lat były zarejestrowane w systemie pomocy społecznej (POMOST) przez co najmniej 18 miesięcy i ogólnej liczby świadczeniobiorców.

W 2015 roku wskaźnik osób długotrwale korzystających z pomocy społecznej w województwie wyniósł 58%. Najwyższy wskaźnik zanotowano w powiatach: m. Kielce (66%), kazimierskim (64%), włoszczowskim (63%) oraz w skarżyskim i starachowickim (62%). Najniższą wartość wskaźnika osób długotrwale korzystających z pomocy społecznej odnotowano w powiatach: pińczowskim oraz sandomierskim (po 48%) - tabela 29.

Tabela 29. Wskaźnik długotrwale korzystających z pomocy społecznej w 2015 roku.

Powiat	Wskaźnik długotrwale korzystających z pomocy społecznej w % 2014 roku	Wskaźnik długotrwale korzystających z pomocy społecznej w % 2015 roku	Zmiana w stosunku do 2014 roku	Przyporządkowana wartość wskaźnika
Buski	58	57	- 1	5
Jędrzejowski	52	57	+ 5	5
Kazimierski	68	64	- 4	9
Kielecki	50	54	+ 4	3
m. Kielce	66	65	- 1	9
Konecki	43	56	+ 13	4
Opatowski	65	58	- 7	6
Ostrowiecki	47	58	+ 11	5
Pińczowski	55	48	- 7	1
Sandomierski	54	48	- 6	3
Skarżyski	63	62	- 1	7
Starachowicki	60	62	+ 2	7
Staszowski	63	57	- 6	6
Włoszczowski	64	63	- 1	8

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Oceny Zasobów Pomocy Społecznej.

3.8 Rodziny korzystające z pomocy społecznej z powodu wielodzietności

Niemonetarnym wskaźnikiem wchodzącym w skład indeksu ubóstwa jest odsetek rodzin wielodzietnych korzystających z pomocy społecznej w stosunku do liczby wszystkich rodzin korzystających z pomocy społecznej. Według definicji GUS za rodzinę wielodzietną uważa się rodzinę z trójką i więcej dzieci. Rodziny wielodzietne należą do grupy zagrożonej ubóstwem. W skali kraju problem ubóstwa dotyka 18,1 % rodzin z 4 i więcej dzieci na utrzymaniu. W stosunku do 2014 roku odsetek ten zmniejszył się o 8,8%.

Średnia wartość wskaźnika rodzin wielodzietnych korzystających z pomocy społecznej w 2015 roku w województwie wyniosła 12,86%. Najniższy wskaźnik odnotowano

w mieście Kielce – wyniósł on 0,54%, najwyższy zaś w powiatach: włoszczowskim (24,38), jędrzejowskim (23,23%) oraz buskim (17,77%) - tabela 30.

Tabela 30. Wskaźnik rodzin wielodzietnych korzystających z pomocy społecznej w 2015 roku.

Powiat	Wskaźnik rodzin wielodzietnych korzystających z pomocy społecznej w % 2014 roku	Wskaźnik rodzin wielodzietnych korzystających z pomocy społecznej w % 2015 roku	Zmiana w stosunku do 2014 roku	Przyporządkowana wartość wskaźnika
Buski	15,77	15,6	-0,17	6
Jędrzejowski	17,03	23,4	6,37	9
Kazimierski	10,12	12,7	2,58	5
Kielecki	10,14	9,7	-0,44	4
m. Kielce	0,88	0,5	-0,38	1
Konecki	13,56	14,8	1,24	6
Opatowski	12,38	8,5	-3,88	3
Ostrowiecki	6,53	7,7	1,17	3
Pińczowski	19,81	15,5	-4,31	6
Sandomierski	13,03	9,4	-3,63	4
Skarżyski	7,02	7,7	0,68	3
Starachowicki	7,66	8	0,34	3
Staszowski	15,97	16,6	0,63	6
Włoszczowski	19,61	24,4	4,79	9

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Oceny Zasobów Pomocy Społecznej.

3.9 Rodziny niepełne

Niezwykle istotnym wskaźnikiem określającym poziom zagrożenia ubóstwem, jak również charakteryzującym strukturę rodzin korzystających ze świadczeń pieniężnych z pomocy społecznej jest wskaźnik wyrażający stosunek rodzin niepełnych korzystających z pomocy społecznej do liczby rodzin korzystających z pomocy społecznej.

W 2015 roku wskaźnik rodzin niepełnych dla województwa wyniósł 9,15%. Najniższy wskaźnik rodzin niepełnych w ubiegłym roku zanotowano w powiecie skarżyskim, uplasował się on na poziomie 6,94%. Jedne z najniższych wartości tego wskaźnika zanotowano także w powiatach: kazimierskim (7,22%), ostrowieckim (7,24%), oraz koneckim (7,31%). Najwyższą wartość wskaźnika odnotowano w m. Kielce- 14,87%, nieco niższą w powiatach: staszowskim (12,70%) oraz starachowickim (10,73%), jednakże wartości tego wskaźnika w tych powiatach przekroczyły jego średnią wartość w regionie (tabela 31).

Tabela 31. Wskaźnik rodzin niepełnych korzystających z pomocy społecznej w 2015 roku.

Powiat	Wskaźnik rodzin niepełnych korzystających z pomocy społecznej w % 2014 roku	Wskaźnik rodzin niepełnych korzystających z pomocy społecznej w % 2015 roku	Zmiana w stosunku do 2014 roku	Przyporządkowana wartość wskaźnika
Buski	9,68	7,6	-2,08	1
Jędrzejowski	10,39	10,9	0,51	5
Kazimierski	7,79	8,4	0,61	2
Kielecki	10,49	10,7	0,21	5
m. Kielce	14,52	13,5	-1,02	9
Konecki	10,33	10,1	-0,23	4
Opatowski	8,12	8,6	0,48	2
Ostrowiecki	11,99	11	-0,99	5
Pińczowski	9,22	8,3	-0,92	2
Sandomierski	10,78	11	0,22	5
Skarżyski	15,53	10,1	-5,43	4
Starachowicki	11,08	10,3	-0,78	4
Staszowski	10,5	10,5	0	5
Włoszczowski	9,19	8,6	-0,59	2

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Oceny Zasobów Pomocy Społecznej.

4. Indeks ubóstwa

W oparciu o zestawienie danych wyjściowych w wyniku przeprowadzonych procedur tj. przypisaniu poszczególnym wskaźnikom wchodzącym w skład indeksu wartość w skali od 1 do 9 oraz nadaniu rang trzem wskaźnikom poprzez pomnożenie ich wartości przez 1,2 uznając, iż mają one dominujący wpływ w analizie zasięgu ubóstwa, zbudowany został świętokrzyski indeks ubóstwa. Uzyskane w ten sposób zestawienie powiatów pozwala na obserwację wewnątrzregionalnego zróżnicowania zagrożenia ubóstwem. Na podstawie wartości indeksu ubóstwa określony został poziom zagrożenia ubóstwem w poszczególnych powiatach regionu świętokrzyskiego (tabela 32).

Tabela 32. Indeks zagrożenia ubóstwem w województwie świętokrzyskim.

Powiat	Stopa bezrobocia	Długotrwałe bezrobocie*	Przeciętne miesięczne wynagrodzenie	Dochody i wydatki JST na 1 mieszkańca	Wskaźnik deprivacji lokalnej*	Długotrwałe korzystający z pomocy społecznej*	Indeks rodzin wielodzietnych	Indeks rodzin niepełnych	Ranking
buski	1	3,6	8	6	8,4	6	6	1	40
jędrzejowski	3	9,6	1	9	7,2	6	9	5	49,8
kazimierski	3	10,8	9	9	2,4	10,8	5	2	52

kielecki	5	3,6	8	7	9,6	3,6	4	5	45,8
konecki	7	4,8	7	9	10,8	4,8	6	4	53,4
m. Kielce	1	7,2	1	1	1,2	10,8	1	9	32,2
opatowski	8	10,8	8	7	6	7,2	3	2	52
ostrowiecki	7	6	7	9	8,4	6	3	5	51,4
pińczowski	1	6	7	7	6	1,2	6	2	36,2
sandomierski	2	6	3	8	10,8	3,6	4	5	42,4
skarżyski	9	9,6	6	9	7,2	8,4	3	4	56,2
starachowicki	4	6	7	9	4,8	8,4	3	4	46,2
staszowski	2	1,2	2	7	8,4	7,2	6	5	38,8
włoszczowski	2	3,6	5	8	4,8	9,6	9	2	44

**Wartość uzyskanych wskaźników pomnożona została x 1.2*

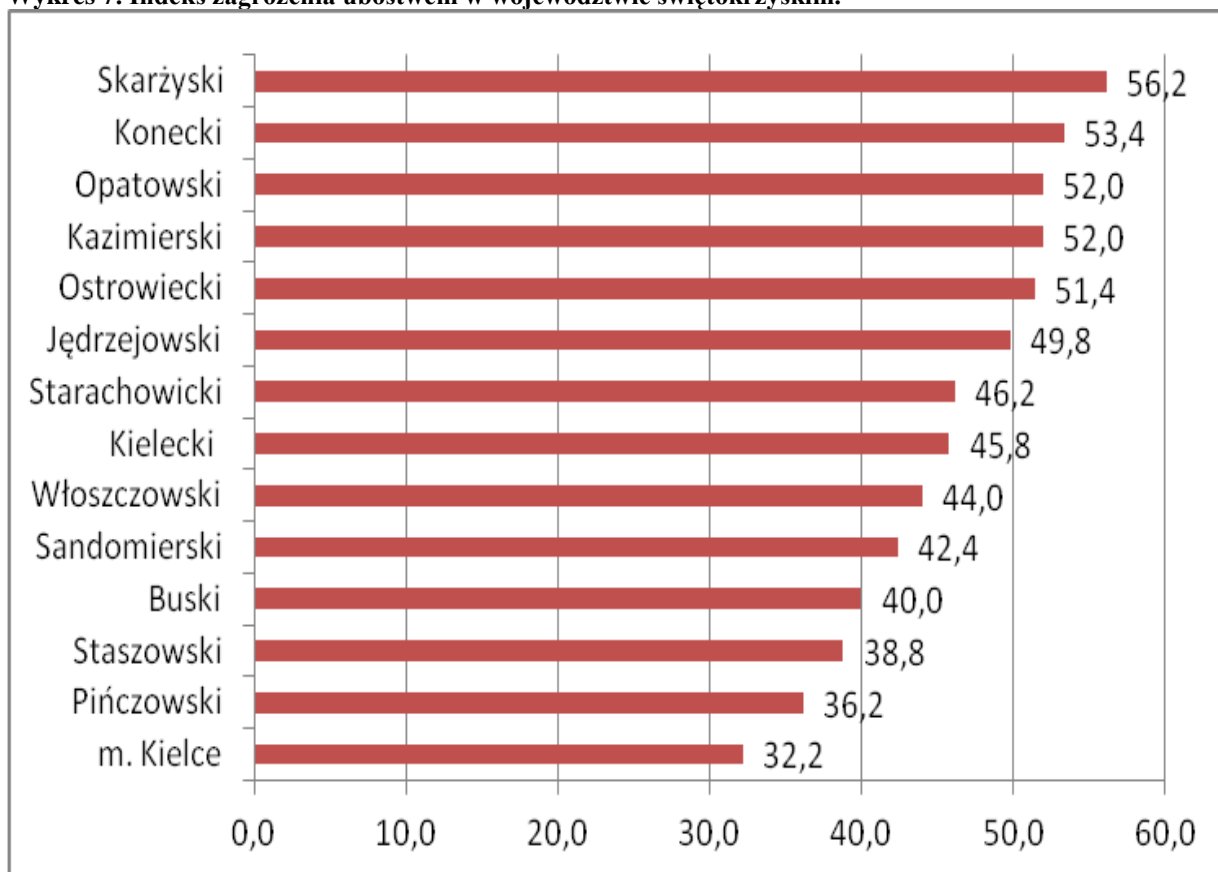
Źródło: Opracowanie własne Regionalnego Ośrodka Polityki Społecznej.

Tabela 33. Indeks zagrożenia ubóstwem w województwie świętokrzyskim.

Powiat	Indeks zagrożenia ubóstwem 2014 rok	Indeks zagrożenia ubóstwem 2015 rok	Zmiana w stosunku do 2014 roku.
Skarżyski	48,8	56,2	+7,4
Konecki	29,6	53,4	+23,8
Opatowski	56,4	52	-4,4
Kazimierski	47	52	+5,0
Ostrowiecki	37,6	51,4	+13,8
Jędrzejowski	37,6	49,8	12,2
Starachowicki	40	46,2	+6,2
Kielecki	42	45,8	+3,8
Włoszczowski	48	44	-4,0
Sandomierski	41	42,4	+1,4
Buski	29,6	40	+10,4
Staszowski	33	38,8	+5,8
Pińczowski	35,8	36,2	+0,4
m. Kielce	33,2	32,2	-1,0

Źródło: Opracowanie własne Regionalnego Ośrodka Polityki Społecznej.

Wykres 7. Indeks zagrożenia ubóstwem w województwie świętokrzyskim.

Źródło: Opracowanie własne Regionalnego Ośrodka Polityki Społecznej.

Tabela 34. Przedziały stopnia zagrożenia ubóstwem.

Przedział	Stopień zagrożenia ubóstwem
-40	umiarkowany
40,1-45,0	średni
45,1-50,0	wysoki
50,1 i wyżej	bardzo wysoki

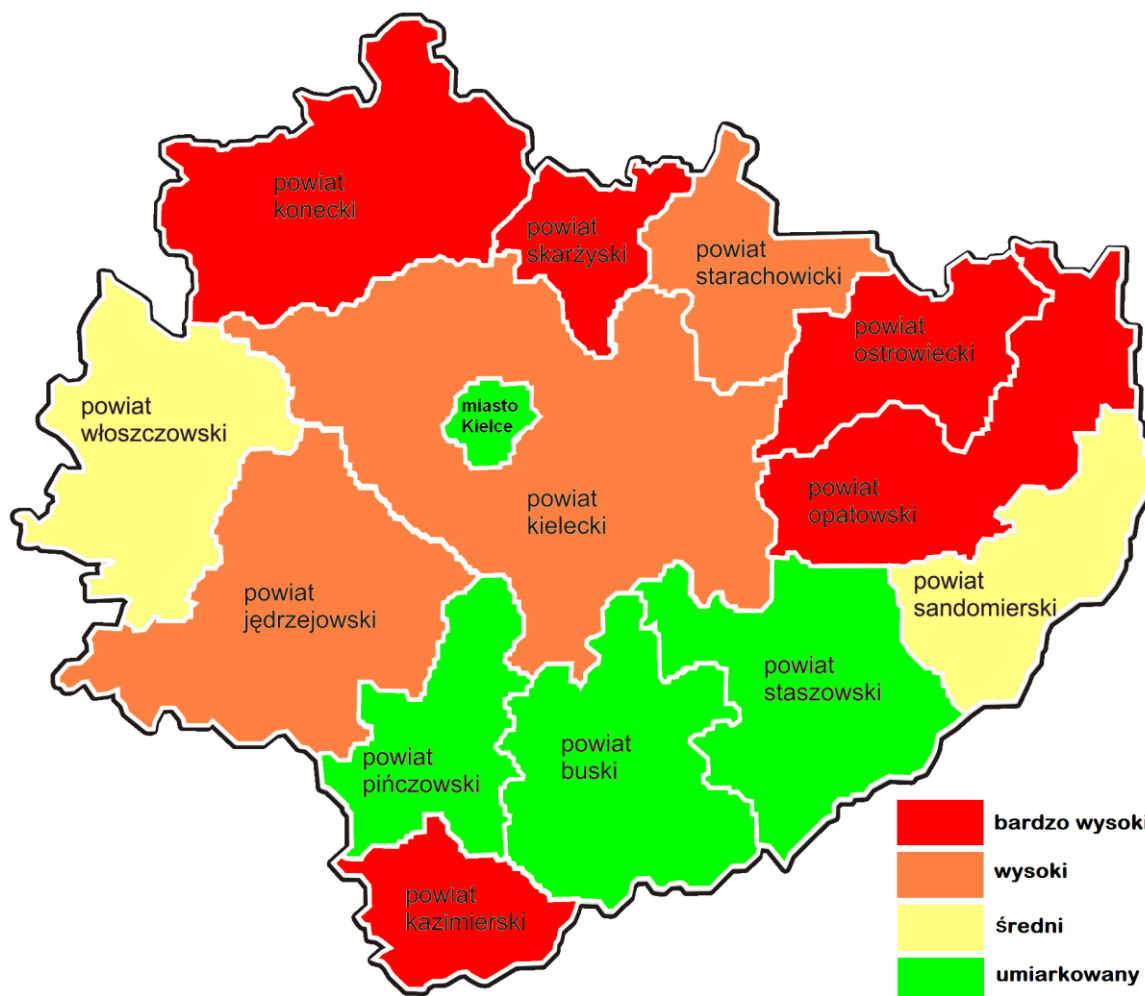
Źródło: Opracowanie własne Regionalnego Ośrodka Polityki Społecznej.

Tabela 35. Poziom zagrożenia ubóstwem w powiatach województwa świętokrzyskiego w 2015 roku.

Powiat	Stopień zagrożenia ubóstwem
Buski	umiarkowany
Jędrzejowski	wysoki
Kazimierski	bardzo wysoki
Kielecki	wysoki
m. Kielce	umiarkowany
Konecki	bardzo wysoki
Opatowski	bardzo wysoki
Ostrowiecki	bardzo wysoki
Pińczowski	umiarkowany
Sandomierski	średni
Skarżyski	bardzo wysoki
Starachowicki	wysoki
Staszowski	umiarkowany
Włoszczowski	średni

Źródło: Opracowanie własne Regionalnego Ośrodka Polityki Społecznej

Mapa 2. Poziom zagrożenia ubóstwem w powiatach województwa świętokrzyskiego w 2015 roku.

Źródło: Opracowanie własne Regionalnego Ośrodka Polityki Społecznej.

Indeks zagrożenia ubóstwem jest narzędziem umożliwiającym dokonanie rankingu powiatów pod względem zagrożenia ubóstwem. Według założonych w analizie przedziałów największe zagrożenie ubóstwem odnotowano w powiecie skarżyskim, następnie w powiatach: koneckim, opatowski, kazimierski i ostrowiecki. Trzy powiaty są zagrożone ubóstwem w stopniu wysokim, są to: kielecki, starachowicki i jędrzejowski. W dwóch powiatach województwa odnotowano zagrożenie ubóstwem w stopniu średnim, natomiast **relatywnie najkorzystniejsza sytuacja występuje w mieście Kielce oraz w powiatach: pińczowskim, staszowskim i buskim**. Dane o stopniu zagrożenia ubóstwem w województwie, otrzymano sumując ranking końcowy uzyskany z danych cząstkowych poszczególnych wskaźników w podziale na powiaty, a następnie podzielono przez ilość powiatów. Tym samym, otrzymano ogólny wskaźnik dla województwa wynoszący **45,7**, niższy o 2,9 w stosunku do 2014 roku.

Tabela 36. Zmienne wykorzystywane do opracowanie indeksu ubóstwa w województwie świętokrzyskim w latach 2010 – 2015.

Wskaźniki	Średnia wartość dla woj. świętokrzyskiego				
	2011 r.	2012 r.	2013 r.	2014 r.	2015 r.
Stopa bezrobocia	15,7%	16,2%	16,9%	14,2%	12,5%
% udział osób długotrwale bezrobotnych w łącznej liczbie bezrobotnych	36%	36,8%	38,2%	41,9%	56,1%
Wskaźnik deprivacji lokalnej – liczba osób, którym przyznano świadczenie z pomocy społecznej na 1 000 mieszkańców	116,00	132,10	113,87	118,86	114,48%
Wskaźnik długotrwale korzystających z pomocy społecznej	b.d.	58%	56%	56%	58%
Przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto	3 031,44 zł	3 159,64 zł	3 244,37 zł	3 435,93 zł	3 580,62 zł
Dochody budżetów gmin w przeliczeniu na 1 mieszkańca	3 091,62 zł	3 019,28 zł	3 124,86 zł	3 218,02 zł	3 561,15 zł
Liczba osób w rodzinach wielodzietnych otrzymujących pomoc w łącznej liczbie osób w rodzinach korzystających z pomocy społecznej	10,8%	26,7%	23,3%	10,1%	12,86%
Liczba osób w rodzinach niepełnych korzystających z pomocy w łącznej liczbie osób w rodzinach otrzymujących pomoc społeczną	7,8%	12,5%	13,7%	15,9%	9,15%

Źródło: Opracowanie własne Regionalnego Ośrodka Polityki Społecznej.

5. Podsumowanie i wnioski

Ubóstwo jest zjawiskiem wielowymiarowym w związku z tym, nie ma jednej uniwersalnej metody pomiaru tego zjawiska. Stasowane przez GUS granice ubóstwa dają obraz sytuacji w zakresie zagrożenia ubóstwem w poszczególnych województwach. Na podstawie cyklicznych analiz GUS, można dokonywać obserwacji pewnych tendencji w zakresie zasięgu tego zjawiska na przestrzeni lat. Publikowane przez GUS dane za 2015 wskazują, iż w województwie świętokrzyskim mamy do czynienia ze spadkiem liczby osób zagrożonych ubóstwem skrajnym w stosunku do roku 2014.

Przestrzenne zróżnicowanie indeksu zagrożenia ubóstwem, jakie notowane jest w poszczególnych powiatach województwa świętokrzyskiego wskazuje, iż zagrożenie ubóstwem w większości powiatów maleje. Jednak są też takie powiaty w których w dalszym ciągu utrzymuje się wysoki poziom zagrożenia ubóstwem. Ze wszystkich powiatów w naszym regionie najwyższą wartość indeksu zagrożenia ubóstwem odnotowano w powiatach: skarżyskim, ostrowieckim, opatowskim i kazimierskim, natomiast najniższą wartość w m. Kielce oraz powiecie pińczowskim.

Dokonana analiza przestrzennego zróżnicowania zagrożenia ubóstwem w województwie świętokrzyskim może stanowić pomocny materiał w zakresie koncentracji wsparcia w ramach RPO WŚ 2014-2020 w zakresie celu tematycznego 9 tj. *Walka z ubóstwem i wszelką dyskryminacją*. Niniejszy materiał może być pomocny także dla władz samorządowych w adresowaniu interwencji, której celem winna być poprawa w zakresie poziomu życia mieszkańców oraz łagodzenie skutków zjawiska ubóstwa.

Analiza problemu ubóstwa z uwzględnieniem sytuacji społeczno – demograficznej województwa świętokrzyskiego pozwala na określenie przyczyn tego zjawiska w województwie świętokrzyskim. Są to:

- niski stopień urbanizacji,
- wysoka stopa bezrobocia,
- struktura gospodarki regionu w której dominują mało efektywne działy produkcji,
- obserwowany proces depopulacji mieszkańców województwa skutkujący niekorzystnymi trendami demograficznymi,
- przeciętny dochód na jednego mieszkańca poniżej średniej krajowej,
- znaczący odsetek osób pracujących w rolnictwie,
- rozdrobnienie gospodarstw rolnych,

- wrażliwość gospodarki regionu na zmiany koniunktury – kryzys gospodarczy.

Ubóstwo jest problemem, którego rozwiązanie wymaga komplementarnych działań na szczeblu administracji rządowej oraz administracji samorządowej. Kluczowym jest wdrażanie rozwiązań systemowych w zakresie aktywnej polityki społecznej redukującej skalę zjawiska ubóstwa i wykluczenia społecznego skorelowanego z polityką służącą stabilnemu wzrostowi gospodarczemu oraz polityce na rzecz wzrostu zatrudnienia. Konieczne są wszelkiego rodzaju długofalowe interwencje pomocowe kierowane do osób ubogich jak również zagrożonych ubóstwem. Powinny to być działania dopasowane do konkretnych kategorii ubogich tj. bezrobotnych i długotrwale bezrobotnych, rodzin wielodzietnych, osób niepełnosprawnych, mieszkańców wsi lub też dużych miast. Działania te muszą uwzględniać rzeczywiste i zróżnicowane potrzeby tych osób oraz powinny zmierzać do ich aktywizacji i pełnego usamodzielnienia. Bardzo ważną kwestią jest mobilizacja samych osób ubogich do wzięcia przez nich odpowiedzialności za swój los.

Nawet najbardziej kompleksowe programy nie przynoszą oczekiwanych rezultatów bez zaangażowania oraz czynnego udziału samych zainteresowanych. Jak się okazuje dotychczas wykorzystywane instrumenty w walce z biedą i ubóstwem są niewystarczające. Przeciwdziałanie ubóstwu nie może ograniczać się wyłącznie do dążenia do wzrostu gospodarczego, ale należy kłaść przede wszystkim nacisk na systemowe przeciwdziałanie społeczno-kulturowym następstwom zjawiska. W pierwszej kolejności powinny być podejmowane działania o charakterze aktywizacji i edukacji i społeczno - zawodowej, zaś w dalszej praca socjalna. W kwestii przeciwdziałania zjawisku ubóstwa istotne jest prowadzenie również działań zarówno prewencyjnych, jak i profilaktycznych.

Rada Ministrów podejmując uchwałę w sprawie przyjęcia programu pod nazwą „Krajowy Program Przeciwdziałania Ubóstwu i Wykluczeniu Społecznemu 2020. Nowy wymiar aktywnej integracji” wyodrębniła kluczowe kierunki działań na lata 2014 – 2020, takie jak: zmniejszenie wykluczenia dzieci i młodzieży, stworzenie szansy na bezpieczne wejście na rynek pracy dla osób młodych oraz ułatwienie im godzenia pracy zawodowej z zakładaniem rodziny, aktywna integracja osób wykluczonych społecznie, wsparcie osób starszych oraz zapobieganie niepewności mieszkaniowej. Program zawiera kompleksowe działania nakierowane na trwałe zmniejszenie liczby osób zagrożonych ubóstwem i wykluczeniem społecznym.

Celem głównym programu jest trwałe zmniejszenie liczby osób zagrożonych ubóstwem i wykluczeniem społecznym oraz wzrost spójności społecznej. Cel ten będzie realizowany jest oparciu o założone cele operacyjne:

- **USŁUGI SŁUŻĄCE AKTYWNOŚCI I PROFILAKTYCE** – ograniczenie wykluczenia dzieci i młodzieży – zapewnienie rodzinom z dziećmi dostępu do wysokiej jakości usług społecznych, co zwiększy szanse aktywizacji rodziców oraz zapewni profilaktykę zapobiegania ubóstwu.
- **GWARANCJE DLA PRZYSZŁOŚCI MŁODZIEŻY** – stworzenie młodzieży szansy wejścia na rynek pracy i zakładania rodzin – stworzenie spójnego systemu działań edukacyjnych, społecznych i zawodowych, który przygotuje młodzież do wejścia na rynek pracy, umożliwi zdobycie niezbędnych kompetencji i umiejętności ułatwiających włączenie społeczne, aktywność zawodową, a także rozwój rodziny.
- **AKTYWNA OSOBA I ZINTEGROWANA RODZINA** – odpowiedzialne lokalne środowisko – rozwój systemu aktywnej integracji, działającego na rzecz aktywnego uczestnictwa w życiu społecznym i zawodowym osób, rodzin i środowisk zagrożonych wykluczeniem, łączenie ról społecznych, zawodowych i rodzinnych oraz zwiększenie znaczenia społeczności lokalnej z wykorzystaniem partnerstwa publiczno-społecznego.
- **ZAPOBIEGANIE NIEPEWNOŚCI MIESZKANIOWEJ** – zapewnienie dostępu do niedrogich mieszkań na wynajem, co zwiększy bezpieczeństwo rodzin i umożliwi ich aktywizację zawodową, zapobieganie utracie mieszkania i bezdomności.
- **SENIORZY – BEZPIECZNI, AKTYWNI I POTRZEBNI** – zapewnienie osobom starszym i niepełnosprawnym przyjaznych form opieki i aktywnego spędzania czasu oraz możliwości włączenia się do życia społecznego.

6. Spis map, tabel i wykresów

MAPY:

Mapa 1. Zasięg ubóstwa skrajnego w 2014 roku według województw (w % osób w gospodarstwach domowych).

Mapa 2. Poziom zagrożenia ubóstwem w powiatach województwa świętokrzyskiego w 2015 roku.

TABELE:

Tabela 1. Zasięg ubóstwa według grup społeczno – ekonomicznych gospodarstw domowych w latach 2012 – 2015.

Tabela 2. Zasięg ubóstwa według typów gospodarstw domowych w latach 2012 – 2015.

Tabela 3. Zasięg ubóstwa według poziomu wykształcenia głowy gospodarza domowego w latach 2012 – 2015.

Tabela 4. Zasięg ubóstwa według województw w latach 2012 – 2015.

Tabela 5. Przedziały rankingowe na potrzeby opracowania indeksu ubóstwa. (strona 15)

Tabela 6. Bezrobocie w Polsce w latach 2014 – 2015.

Tabela 7. Zmiana stopy bezrobocia wg powiatów województwa świętokrzyskiego w 2015 roku w stosunku do 2012 roku.

Tabela 8. Bezrobocie w powiatach województwa świętokrzyskiego w 2015 roku.

Tabela 9. Liczba osób długotrwale bezrobotnych w 2015 roku.

Tabela 10. Przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto w Polsce w 2015 roku.

Tabela 11. Przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto w województwie w 2015 roku.

Tabela 12. Dochody budżetów gmin w przeliczeniu na jednego mieszkańca w 2015 roku.

Tabela 13. Dochody budżetów powiatów w przeliczeniu na jednego mieszkańca.

Tabela 14. Wskaźnik deprivacji lokalnej w 2015 – powiat buski.

Tabela 15. Wskaźnik deprivacji lokalnej w 2015 – powiat jędrzejowski.

Tabela 16. Wskaźnik deprivacji lokalnej w 2015 – powiat kazimierski.

Tabela 17. Wskaźnik deprivacji lokalnej w 2015 – powiat kielecki.

Tabela 18. Wskaźnik deprivacji lokalnej w 2015 – miasto Kielce.

Tabela 19. Wskaźnik deprivacji lokalnej w 2015 – powiat konecki.

Tabela 20. Wskaźnik deprivacji lokalnej w 2015 – powiat opatowski.

Tabela 21. Wskaźnik deprivacji lokalnej w 2014 – powiat ostrowiecki.

Tabela 22. Wskaźnik deprivacji lokalnej w 2015 – powiat pińczowski.

Tabela 23. Wskaźnik deprivacji lokalnej w 2015 – powiat sandomierski.

Tabela 24. Wskaźnik deprivacji lokalnej w 2015 – powiat skarżyski.

Tabela 25. Wskaźnik deprivacji lokalnej w 2015 – powiat starachowicki.

Tabela 26. Wskaźnik deprivacji lokalnej w 2015 – powiat staszowski.

Tabela 27. Wskaźnik deprivacji lokalnej w 2015 – powiat włoszczowski.

Tabela 28. Przyporządkowane wartości wskaźnika dla wskaźnika deprivacji lokalnej.

Tabela 29. Wskaźnik długotrwale korzystających z pomocy społecznej w 2015 roku.

Tabela 30. Wskaźnik rodzin wielodzietnych korzystających z pomocy społecznej w 2015 roku.

Tabela 31. Wskaźnik rodzin niepełnych korzystających z pomocy społecznej w 2015 roku.

Tabela 32. Indeks zagrożenia ubóstwem w województwie świętokrzyskim.

Tabela 33. Indeks zagrożenia ubóstwem w województwie świętokrzyskim.

Tabela 34. Przedziały stopnia zagrożenia ubóstwem.

Tabela 35. Poziom zagrożenia ubóstwem w powiatach województwa świętokrzyskiego w 2015 roku.

Tabela 36. Zmienne wykorzystywane do opracowanie indeksu ubóstwa w województwie świętokrzyskim w latach 2010 – 2015.

WYKRESY:

Wykres 1. Zasięg ubóstwa w Polsce w latach 2008 – 2015 według przyjętych w danym roku granic ubóstwa.

Wykres 2. Zasięg ubóstwa skrajnego w 2015 r. wg grup społeczno ekonomicznych (% osób w gospodarstwach domowych).

Wykres 3. Zasięg ubóstwa skrajnego w 2015 r. wg typów gospodarstw domowych (% osób w gospodarstwach domowych).

Wykres 4. Zasięg ubóstwa skrajnego w 2015 r. wg klasy miejscowości zamieszkania (% osób w gospodarstwach domowych)

Wykres 5. Zasięg ubóstwa w województwie świętokrzyskim w latach 2011 – 2015.

Wykres 6. Stopa bezrobocia w powiatach woj. Świętokrzyskiego w latach 2012 – 2015.

Wykres 7. Indeks zagrożenia ubóstwem w województwie świętokrzyskim.

ANEKS

Przedziały rankingowe na potrzeby opracowania Indeksu Zagrożenia Ubóstwem za 2016 rok.

Tabela 1. Stopa bezrobocia (wskaźnik w % liczby bezrobotnych do liczby czynnych zawodowo).

Przedziały rankingowe na potrzeby opracowania indeksu ubóstwa	Wartość wskaźnika
do 8,7	1
8,8-10,4	2
10,5-12,1	3
12,2-13,8	4
13,9-15,5	5
15,6-17,2	6
17,3-18,9	7
19,0-20,6	8
20,7 i więcej	9

Tabela 2. Liczba osób długotrwale bezrobotnych w bezrobotnych ogółem (%).

Przedziały rankingowe na potrzeby opracowania indeksu ubóstwa	Wartość wskaźnika
do 44,2	1
44,3-47,3	2
47,4-50,4	3
50,5-53,5	4
53,6-56,6	5
56,7-59,7	6
59,8-62,8	7
62,9-65,9	8
66 i więcej	9

Tabela 3. Przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto [zł].

Przedziały rankingowe na potrzeby opracowania indeksu ubóstwa	Wartość wskaźnika
do 3226,99	9
3227,00-3310,99	8
3311,00-3394,99	7
3395,00-3478,99	6
3479,00-3562,99	5
3563,00-3646,99	4
3647,00-3730,99	3
3731,00-3814,99	2
3815,00 i wyżej	1

Tabela 4. Dochody budżetów gmin w przeliczeniu na 1 mieszkańca [zł].

Przedziały rankingowe na potrzeby opracowania indeksu ubóstwa	Wartość wskaźnika
do 3051,99	9
3052,00-3357,99	8
3358,00-3663,99	7
3664,00-3969,99	6
3970,00-4276,99	5
4276,00-4581,99	4
4582,00-4887,99	3
4888,00-5193,99	2
5194,00 i wyżej	1

Tabela 5. Wskaźnik deprivacji lokalnej.

Przedziały rankingowe na potrzeby opracowania indeksu ubóstwa	Wartość wskaźnika
do 80,9	1
81,0-88,9	2
89,0-96,9	3
97,0-104,9	4
105,0-112,9	5
113,0-120,9	6
121,0-128,9	7
129,0-136,9	8
137,0 i wyżej	9

Tabela 6. Długotrwale korzystający z pomocy społecznej.

Przedziały rankingowe na potrzeby opracowania indeksu ubóstwa	Wartość wskaźnika
do 50,1	1
50,2-52,1	2
52,2-54,1	3
54,2-56,1	4
56,2-58,1	5
58,2-60,1	6
60,2-62,1	7
62,2-64,1	8
64,2 i wyżej	9

Tabela 7. Rodziny wielodzietne korzystające z pomocy społecznej.

Przedziały rankingowe na potrzeby opracowania indeksu ubóstwa	Wartość wskaźnika
do 3,1	1
3,2-5,8	2
5,9-8,5	3
8,6-11,2	4
11,3-13,9	5
14,0-16,6	6
16,7-19,3	7
19,4-22,0	8
22,1 i wyżej	9

Tabela 8. Rodziny niepełne korzystające z pomocy społecznej.

Przedziały rankingowe na potrzeby opracowania indeksu ubóstwa	Wartość wskaźnika
do 8,2	1
8,3-8,9	2
9,0-9,6	3
9,7-10,3	4
10,4-11,0	5
11,1-11,7	6
11,8-12,4	7
12,5-13,1	8
13,2 i wyżej	9